

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут права
Кафедра міжнародного європейського права та порівняльного правознавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ БАНКРУТСТВА

(назва кваліфікаційної роботи бакалавра)

293 «Міжнародне право»

(шифр і назва спеціальності)

Студента 4 курсу

Касьяна А.В.

(ініціали, прізвище)

Групи

П-01

(шифр групи)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

(підпис здобувача)

Керівник

доцент каф. МЄППП,

К.Ю.Н.

(посада, науковий ступінь)

М.В. Плотнікова

(підпис)

(ініціали, прізвище)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут права

Кафедра міжнародного європейського права та порівняльного правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри

_____ В. М. Завгородня

« ___ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВР

Спеціальність 293 «Міжнародне право»

студенту 4 курсу, групи П-01

Касьяну Андрію Володимировичу

1. Тема роботи: Міжнародно-правові аспекти банкрутства

затверджена наказом директора ННІ права від «21» лютого 2024 р. № 0129-І

2. Термін подання студентом закінченої роботи «20» травня 2024 р.

3. Мета кваліфікаційної роботи характеристика юридичних аспектів банкрутства в міжнародному контексті на основі аналізу міжнародних

стандартів та національного законодавства щодо процедур транскордонного

банкрутства, виявлення пов'язаних із цим проблем та пошук шляхів

для їх вирішення.

4. Об'єкт дослідження правовідносини у сфері транскордонного банкрутства

5. Предмет дослідження Міжнародно-правове регулювання процедури банкрутства

6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах міжнародних документів, національного законодавства, законодавства окремих країн ЄС практики вітчизняних і міжнародних судових установ у сфері банкрутства

7. Орієнтовний план дипломної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

Розділ 1 Міжнародно правове регулювання процедури банкрутства
До 15 березня 2024 року

Назва – термін подання

У розділі 1 Потрібно визначити поняття та принципи міжнародно-правового та національного правового регулювання процедури банкрутства, а також аналіз основних міжнародних конвенцій та інших міжнародно-правових актів з питань банкрутства; дослідити особливості регулювання процедури банкрутства у деяких країнах ЄС

Розділ 2 Іноземний елемент в українській процедурі банкрутства
До 12 квітня 2024 р.

У розділі 2 Потрібно дослідити правове регулювання процедури банкрутства за участі іноземного елемента; практику Верховного суду у справах про банкрутство з іноземним елементом

Розділ 3 Проблеми та перспективи вдосконалення українського законодавства з питань банкрутства. До 10 травня 2024 р.

У розділі 3 Аналіз проблем діючого законодавства України про банкрутство у сфері транскордонного банкрутства з множинним провадженням; вплив міжнародного приватного права на процедуру банкрутства в Україні перспективи вдосконалення процедури банкрутства в Україні
Можливість інтеграції європейських стандартів у процедурі банкрутства в українське законодавство

8. Дата видачі завдання «23» лютого 2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ М.В. Плотнікова _____

Завдання до виконання одержав _____ А.В. Касьян _____

Касьян А.В. Міжнародно-правові аспекти процедури банкрутства

Актуальність теми дослідження зумовлена інтенсивним розвитком глобальної економіки та зростання міжнародних бізнес-відносин, що призводить до появи справ про банкрутство з іноземним елементом. Світова економічна інтеграція, торгівля та інвестиції зробили питання банкрутства компаній міжнародними проблемами, які вимагають уніфікованих міжнародних правових регуляції. В даній роботі проведено аналіз міжнародних актів та національного законодавства, оскільки деякі аспекти можуть бути корисними для майбутніх імплементацій в законодавство. Також аналізуються справи, які пов'язані з іноземним елементом, що змушує шукати нові шляхи вирішення проблем, які постають перед Україною на тлі євроінтеграції.

Метою кваліфікаційної роботи є характеристика юридичних аспектів банкрутства в міжнародному контексті на основі аналізу міжнародних стандартів та національного законодавства щодо процедур транскордонного банкрутства, виявлення пов'язаних із цим проблем та пошук шляхів для їх вирішення.

Об'єктом дослідження виступають правовідносини у сфері транскордонного банкрутства.

Предметом дослідження є міжнародно-правове регулювання процедури банкрутства.

Основними результатами роботи стало дослідження можливих шляхів покращення національного законодавства у сфері банкрутства. Отримані результати можуть бути використані в практиці різних організацій, зокрема в правових фірмах та державних установах, які займаються питаннями банкрутства та міжнародних відносин. Рекомендації автора щодо ратифікації Конвенції можуть стати основою для подальших розглядів урядом та парламентом України.

Ключові слова: банкрутство, транскордонне банкрутство, міжнародне регулювання банкрутства, типовий закон ЮНІСТРАЛ про транскордонну неспроможність, євроінтеграція.

Kasyan A.V. International legal aspects of bankruptcy

The relevance of the research topic is due to the intensive development of the global economy and the growth of international business relations, which leads to the emergence of bankruptcy cases with a foreign element. Global economic integration, trade and investment have made company bankruptcy issues international problems that require unified international legal regulations. This paper provides an in-depth analysis of international acts and national legislation, as some aspects may be useful for future implementations in legislation. There is also a high proportion of cases involving a foreign element, which makes it necessary to look for new ways to solve the problems that Ukraine faces in the context of European integration.

The purpose of the study is to analyze and understand the legal aspects of bankruptcy in the international context. The main objectives include studying international standards and legislation, identifying procedures for dealing with cross-border bankruptcy situations, as well as identifying problems and finding ways to solve them. The study is aimed at developing recommendations for improving international cooperation and creating an effective system of bankruptcy management in international business.

The object of the study is legal relations in the field of cross-border bankruptcy.

The subject of the study is the international legal regulation of bankruptcy proceedings.

The main results of the work were a study of possible ways to improve national bankruptcy legislation. The findings can be used in the practice of various organizations, including law firms and government agencies dealing with bankruptcy and international relations. The author's recommendations regarding the ratification of the Convention may serve as a basis for further consideration by the Government and Parliament of Ukraine.

Keywords: bankruptcy, cross-border bankruptcy, international regulation of bankruptcy, UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency, European integration.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА	11
1.1. Поняття та принципи міжнародно-правового та національно- правового регулювання процедури банкрутства	11
1.2. Аналіз основних міжнародних конвенцій та інших міжнародних- правових актів з питань банкрутства.	18
1.3. Особливості регулювання процедури банкрутства у деяких країнах Європейського союзу.....	21
РОЗДІЛ 2. ІНОЗЕМНИЙ ЕЛЕМЕНТ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА	26
2.1. Правове регулювання процедури банкрутства за участі іноземного елемента	26
2.2. Практика Верховного суду у справах про банкрутство з іноземним елементом.....	33
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ БАНКРУТСТВА	40
3.1. Аналіз проблем діючого законодавства України про банкрутство у сфері транскордонного банкрутства з множними провадженнями.....	40
3.2. Вплив міжнародного приватого права на процедуру банкрутства в Україні.....	44
3.3. Перспективи вдосконалення процедури банкрутства в Україні.....	47
3.4. Можливість інтеграції європейських стандартів у процедурі банкрутства в українське законодавство.....	52
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми. Міжнародно-правові аспекти банкрутства в сучасний час є надзвичайно актуальною темою через інтенсивний розвиток глобальної економіки та зростання міжнародних бізнес-відносин. Світова економічна інтеграція, торгівля та інвестиції зробили питання банкрутства компаній міжнародними проблемами, які вимагають уніфікованих міжнародних правових регуляцій.

Також спостерігається зростання кількості транскордонних операцій та підприємств, які мають бізнес-активи в різних країнах. Це створює складні ситуації при вирішенні питань банкрутства, оскільки юрисдикції різних країн мають відмінні законодавства та процедури. У таких умовах необхідні спільні міжнародні стандарти та механізми, які б допомагали управляти та вирішувати транскордонні банкрутства ефективно та справедливо для всіх сторін.

Окрім того, важливо враховувати різноманітні культурні, економічні та правові особливості країн, що можуть впливати на вирішення питань банкрутства. Тому вивчення міжнародно-правових аспектів банкрутства є ключовим для забезпечення стабільності та розвитку світової економіки в умовах глобалізації.

Ступінь розробленості теми в юридичній літературі. Навколо проблеми банкрутства зосереджена значна увага, як з боку вітчизняних так і зарубіжних науковців. Серед вітчизняних науковців, що висвітлювали в останні роки дану проблематику, можна виділити таких, як: Вербіцька М. В., Бірюков О. М., Грищенко В. О., Кизим М. О., Новосельцев І., Джунь В., Попович К., Стахеєва-Боговик О., Тітов М. та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є характеристика юридичних аспектів банкрутства в міжнародному контексті на основі аналізу міжнародних стандартів та національного законодавства щодо процедур транскордонного

банкрутства, виявлення пов'язаних із цим проблем та пошук шляхів для їх вирішення.

Для досягнення поставленої мети у роботі було поставлено наступні **завдання:**

- визначити основні поняття та принципи міжнародно-правового та національно- правового регулювання процедури банкрутства;
- проаналізувати основні міжнародні конвенції та інші міжнародні правові акти з питань банкрутства;
- визначити особливості регулювання процедури банкрутства у деяких країнах Європейського Союзу;
- охарактеризувати правове регулювання процедури банкрутства за участі іноземного елемента;
- проаналізувати практику Верховного Суду у справах про банкрутство з іноземним елементом;
- виявити проблеми діючого законодавства України про банкрутство у сфері транскордонного банкрутства з множними провадженнями;
- визначити перспективи вдосконалення процедури банкрутства в Україні;
- дослідити можливість інтеграції європейських стандартів у процедурі банкрутства в українське законодавство.

Об'єктом дослідження виступають правовідносини у сфері транскордонного банкрутства.

Предметом дослідження є міжнародно-правове регулювання процедури банкрутства.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених у роботі завдань використано наступні методи дослідження: історичного узагальнення – для змін, які відбувались в національного та міжнародному законодавстві у сфері банкрутства; порівняльний аналіз – при дослідженні можливих змін в українське законодавство через призму міжнародних нормативно-правових актів, конвенцій та законів про банкрутство; системно-структурний та

логічний аналіз – для міжнародно-правових аспектів банкрутства, а саме дослідження цієї теми з точки зору її складових елементів, взаємозв'язків та впливу на систему міжнародних відносин. Відповідно логічний аналіз, зі свого боку, передбачає розглядання аргументів, припущень та висновків щодо міжнародно-правових аспектів банкрутства, які можуть бути інтегровані в національне законодавство.

Інформаційною базою дослідження стали: матеріали періодичних видань; законодавчі та нормативно-правові акти України; міжнародні акти, конвенції, закони окремих країн ЄС у сфері банкрутства.

Ступінь вирішення проблеми. Докладно проаналізувавши проблему міжнародно-правових аспектів банкрутства, а саме в розрізі прийняття Європейської конвенції про деякі питання банкрутства. Було вказано на потенційні переваги та недоліки ратифікації для України, зосереджуючись на підвищенні ефективності та передбачуваності, розширенні доступу до кредитів та залученні іноземних інвестицій.

Автор також висвітлює можливі витрати на імплементацію та вказує на можливий негативний вплив на українських кредиторів. Отримані результати можуть бути використані в практиці різних організацій, зокрема в правових фірмах та державних установах, які займаються питаннями банкрутства та міжнародних відносин. Рекомендації автора щодо ратифікації Конвенції можуть стати основою для подальших розглядів урядом та парламентом України.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи була здійснена на VIII Міжнародній науково-практичній on-line конференції «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів», тема доповіді «Роль Європейського суду з прав людини у справах про банкрутство» (тези опубліковано).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота балакавра складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують дев'ять підрозділів, висновків та

списку використаних джерел. Загальний обсяг становить 67 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА

1.1. Поняття та принципи міжнародно-правового та національно-правового регулювання процедури банкрутства

Перш за все потрібно почати з поняття «банкрутства». Відповідно до юридичної енциклопедії поняття банкрутство (від франц. *banqueroute*, італ. *bancarotta*, від *banca rōtta* – розбитий банк) – неспроможність юрид. особи (суб'єкта підприєм. діяльності) задовольнити у встановлений для цього термін пред'явлені йому кредиторами вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [1].

Таким чином, неплатоспроможність суб'єктів господарювання є невід'ємною частиною дійсності, тому потребують належного правового регулювання.

На думку автора статті «Нормативно правове забезпечення процедури банкрутства в Україні та її значення для соціально – економічного розвитку України» Інги Перестюк – «процедури банкрутства забезпечують чіткі механізми розподілу активів та захисту прав кредиторів, що сприяє збільшенню довіри інвесторів і створює сприятливі умови для залучення капіталу [2].

Глобалізація, завдяки своїй природі, обумовила поглиблення та зміцнення економічних відносин між суб'єктами господарювання з різних країн. Замість погіблення відносин, ми спостерігаємо, як компанії з усього світу все більше взаємодіють, виробляючи, торгуючи та інвестуючи. Глобальні ланцюги постачання стали невід'ємною частиною сучасної економіки, де кожен елемент може бути вироблений або оброблений у різних країнах, перш ніж кінцевий продукт потрапить до споживача. Це зумовлено широким доступом до міжнародних ринків, зменшенням торговельних бар'єрів та поліпшенням технологічних можливостей комунікації та

транспорту. Така взаємодія сприяє спільному зростанню, інноваціям та обміну знаннями, що є ключовими факторами у розвитку світової економіки.

Поняття транскордонного банкрутства є категорією радше доктринальною, як правило через відсутність його визначення у міжнародних документах чи національних законах [3].

Одним з ключових міжнародних документів, що регулюють питання транскордонного банкрутства, є Європейська конвенція про деякі міжнародні аспекти банкрутства ETS № 136 від 5 січня 1990 року [4].

Наступним документом є типовий закон ЮНІСТРАЛ про транскордонну неспроможність – це документ, прийнятий Комісією ООН з міжнародного торгового права (ЮНІСТРАЛ), спрямований на створення єдиного стандарту для регулювання транскордонних неспроможностей.

Цей закон визначає правила та процедури, що стосуються ідентифікації іноземних неспроможних осіб, визнання та виконання рішень з їх неспроможності, а також координації міжнародних процедур з банкрутства. Основна мета даного закону – забезпечити ефективність у вирішенні транскордонних банкрутств шляхом створення єдиної правової системи, яка б дозволяла вирішувати питання, пов'язані з банкрутством, якщо вони мають міжнародну складову.

Також це допомагає зменшити правову несправедливість та запобігти відсутності координації між різними національними судовими системами у вирішенні транскордонних справ про банкрутство. Закон також визначає правила взаємного визнання та виконання судових рішень щодо неспроможності між країнами, що забезпечує прозорість та стабільність у розв'язанні транскордонних спорів про банкрутство.

Правове регулювання банкрутства в країнах ЄС спрямоване на забезпечення справедливого та ефективного вирішення питань банкрутства, які виникають у зв'язку з активами, розташованими в різних державах-членах ЄС. Це досягається шляхом застосування принципів і норм права ЄС, а також міжнародних конвенцій. Особливості правового регулювання банкрутства в

країнах ЄС обумовлені однорідністю економічного простору ЄС та різноманіттям правових систем країн ЄС.

Протягом багатьох років сфера дії самого поняття змінюється, закони вдосконалюються і це потребує розроблення нових законів, норм, які будуть дієвими у тому чи іншому питанні. Україна наразі шукає таку модель, яка б допомогла у подальшій реформі законодавства. Зразком такого належного правового регулювання можна назвати європейське законодавство, враховуючи цивілізовану практику банкрутств підприємств у європейських державах [5].

Особливості правового регулювання банкрутства в країнах ЄС є актуальними для України, оскільки вони відповідають основним принципам права ЄС, зокрема принципу рівності кредиторів, принципу справедливості та ефективності процедури банкрутства, принципу захисту прав споживачів. Завдяки гармонізації законодавства про банкрутство з законодавством ЄС Україна зможе забезпечити справедливий та ефективний порядок вирішення питань банкрутства, які виникають у зв'язку з активами, розташованими в різних державах-членах ЄС. Для України досвід та особливості правового регулювання країн Європейського Союзу є актуальними у контексті євроінтеграційного зовнішньополітичного курсу, особливо враховуючи зобов'язання України про повне «узгодження галузевого та горизонтального законодавства України, інституцій та стандартів з галузевим і горизонтальним законодавством, інституціями та стандартами ЄС» [6].

Важливо, щоб правова система країни із ринковою економікою відображала принципи конкуренції та створювала необхідні умови для регулювання ключових сфер господарських відносин. Такий підхід допомагає забезпечити ефективне функціонування економіки та сприяє створенню конкурентних умов для підприємств. Варто зазначити, що один із відомих авторів статей на тему банкрутства О. М. Бірюков зазначив одну з ключових цілей правового регулювання відносин банкрутства у ЄС – забезпечення рівного захисту прав та законних інтересів боржників і

кредиторів: «Забезпечення у справах про банкрутство рівного відношення як до приватних, так і державних підприємств визнається необхідним елементом національного законодавства про банкрутство країн – претендентів на членство в Євросоюзі» [7, с. 136].

В контексті дослідження міжнародного аспекту банкрутства, варто приділити увагу й національному законодавству, яке має ряд особливостей та відмінностей від міжнародних стандартів.

Сучасний Кодекс з питань банкрутства (попередній закон «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» втратив чинність з набранням чинності Кодексом) може бути предметом критики через наявність положень, що піддаються інтерпретації як дискримінаційні. Ця критика виражається у контексті відсутності належного забезпечення принципу рівного ставлення та відсутності ефективного механізму реалізації принципу рівності усіх форм власності. Зокрема, стверджується, що в законодавстві передбачено деякі категорії підприємств, які, згідно з чинним законодавством України, не можуть бути визнані банкрутами. Серед цих категорій вказують на казенні підприємства, які виключені з числа суб'єктів, що підлягають процедурі банкрутства. Така диференціація розглядається як грубе порушення одного з фундаментальних принципів не лише європейського законодавства щодо банкрутства, а й принципу конкуренції в умовах ринкової економіки загалом – забезпечення рівноправного юридичного статусу всіх учасників ринку та рівного застосування законодавства, впливаючи із принципу рівності усіх форм власності.

Проведення у справі про банкрутство регулюється також Господарським процесуальним кодексом України (ГПКУ), який «визначає юрисдикцію та повноваження господарських судів, встановлює порядок здійснення судочинства у господарських судах» [8].

Українське законодавство у сфері банкрутства має ряд особливостей, які відрізняють його від законодавства інших країн.

Однією з найважливіших особливостей є те, що в Україні банкрутство є не лише процедурою ліквідації неплатоспроможних юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, а й процедурою відновлення їх платоспроможності. Це означає, що метою банкрутства в Україні є не лише припинення діяльності неплатоспроможного підприємства, а й його порятунок та подальше функціонування.

Іншою важливою особливістю українського законодавства у сфері банкрутства є те, що воно передбачає досить широкий спектр процедур банкрутства. В Кодексі зазначено дві форми, які використовуються проведення процедури банкрутства, а саме санація та ліквідація.

Насамперед охарактеризуємо процедуру санації. Після відкриття провадження у справі про банкрутство розпорядник майна розробляє план санації. План санації повинен передбачати погашення заборгованості боржника з виплати заробітної плати працівникам та строк відновлення платоспроможності боржника. План санації подається до господарського суду для затвердження. Господарський суд затверджує план санації, якщо він відповідає вимогам закону. Платоспроможність боржника вважається відновленою за умови погашення всіх вимог кредиторів, внесених до реєстру вимог кредиторів.

Відповідно до статті 50 Кодексу – під санацією розуміється система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямованих на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника [9].

Іншою процедурою, що застосовується у зв'язку з неплатоспроможністю боржника є ліквідація. Ліквідація є процедурою банкрутства, спрямованою на припинення діяльності неплатоспроможного боржника. Відповідно до Кодексу ліквідація визначається як процедура, яка

проводиться з метою задоволення вимог кредиторів боржника, який визнаний банкрутом.

Ліквідаційна процедура у справі про банкрутство – судова процедура, основним призначенням якої є ліквідація вказаної судом заборгованості банкрута шляхом продажу майна та проведенням розрахунків по його боргах. Тривалість ліквідаційної процедури – 12 місяців, хоча може бути й продовжена господарським судом ще на 6 місяців. Забезпечення проведення цієї процедури покладається на ліквідатора [10].

Практика застосування процедур банкрутства в Україні свідчить про те, що більшість справ про банкрутство завершуються ліквідацією. Це пов'язано з тим, що багато неплатоспроможних підприємств не мають перспектив відновлення своєї платоспроможності. Незважаючи на це, санація як процедура банкрутства має важливе значення, оскільки дозволяє зберегти неплатоспроможні підприємства як суб'єкти господарювання та забезпечити інтереси кредиторів.

Якщо говорити про національне законодавство варто приділити увагу принципам права, які закріплені в юридичній та судовій доктрині банкрутства. Разом з тим, у якості певного орієнтиру варто звернути увагу на позицію, викладену в Окремій думці від 15.04.2021 р. по справі № 904/3325/20, в якій окремо зауважено, що до принципів права, які характерні для правового інституту неспроможності можна віднести процесуальний плюралізм; оптимальне дотримання приватно-правових та публічно-правових інтересів; принцип загального, пропорційного та співрозмірного до черговості задоволення вимог кредиторів; принцип єдиного правового захисту інтересів кредиторів в межах процедур банкрутства; принцип належності та повноти дій ліквідатора під час здійснення ним ліквідаційної процедури; принцип судового контролю у процедурах банкрутства щодо повноти на належності дій учасників провадження у справі про банкрутство, що зобов'язує суд з достатньою

повнотою встановити об'єктивні обставини правовідносин сторін по множинних предметах спорів, які виникають у процедурах банкрутства [11].

В Кодексі присутні теж принципи права пов'язані з банкрутством, але варто зазначити те, що серед основних – це принцип взаємності, який у разі відсутності міжнародних договорів України, рішення судів інших країн у справах про банкрутство можуть бути визнані на території України лише в разі взаємності, якщо це не суперечить законодавству.

Нормативно-правове забезпечення процедур банкрутства в Україні не лише визначає ефективність фінансового відновлення підприємств, але й має важливе значення для сталого соціально-економічного розвитку країни [2].

Підсумовуючи цей підрозділ, можна визначити, що питання банкрутства мають як національний, так і міжнародний аспекти регулювання. Національне законодавство кожної країни встановлює правила щодо процедур банкрутства в межах її власної юрисдикції. Це стосується процедур реструктуризації боргів, ліквідації активів та вирішення спорів між кредиторами та боржниками.

Проте міжнародне регулювання стає необхідним у зв'язку зі зростанням глобалізації та міжнародної торгівлі. Транскордонні банкрутства можуть виникати, коли боржник або кредитори мають активи та зобов'язання в різних країнах. У таких ситуаціях, міжнародне регулювання, таке як Європейська конвенція про деякі міжнародні аспекти банкрутства та Типовий закон ЮНІСТРАЛ, надає рамки для координації та співпраці між судовими системами різних країн.

У наступному підрозділі розглянемо детальніше міжнародне регулювання транскордонних банкрутств, звертаючи увагу на основні міжнародні документи та їхню роль у вирішенні таких ситуацій.

1.2. Аналіз основних міжнародних конвенцій та інших міжнародних-правових актів з питань банкрутства.

Запровадження механізмів транскордонного банкрутства є необхідним у зв'язку зі світовими глобалізаційними процесами, участю України у міжнародних інтеграційних процесах. Така думка відображена у роботі О.М. Кравцової, де акцентується на актуальності аналізу міжнародних актів щодо банкрутства в контексті участі країни в глобальних процесах [37]. Це зумовлено не лише зростанням глобальних економічних зв'язків, але й необхідністю забезпечення ефективної регуляторної бази для вирішення транскордонних ситуацій у сфері банкрутства.

Такі механізми допомагають уникнути правових конфліктів між різними юрисдикціями та забезпечити стабільність та відновлення економічних відносин під час фінансових криз. Далі, слід розглянути міжнародні акти, які регулюють питання банкрутства, для кращого розуміння їх ролі та значення у контексті глобальних економічних процесів.

У сучасному світі, де міжнародна торгівля та інвестиції стають дедалі більш поширеними, питання банкрутства набуває все більшої ваги. Банкрутство може мати значний вплив на кредиторів, боржників та економіку в цілому. Слушно зазначає М. Вербицька, що активність транснаціональних корпорацій та промислово-фінансових груп обумовлює необхідність формування інституту транскордонного банкрутства [23]. Для регулювання цих питань на міжнародному рівні було розроблено низку конвенцій та договорів. Ці документи встановлюють правила та процедури, які застосовуються до банкрутства транснаціональних компаній.

Конвенція ООН про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень, підписана в Нью-Йорку 10 червня 1958 року (далі – Конвенція), є одним із найважливіших міжнародних інструментів, що сприяють розвитку арбітражу як альтернативного способу вирішення спорів. Вона ратифікована

170 державами, включаючи Україну, і відіграє ключову роль у забезпеченні юридичної сили арбітражних рішень на міжнародному рівні.

Відповідно до ст. 3 Конвенції кожна Договірна Держава визнає арбітражні рішення обов'язковими і приводить їх до виконання згідно з процесуальними нормами тієї території, де запитується визнання та приведення до виконання цих рішень, на умовах, викладених у нижченаведених статтях [12]. Звідси слідує, що Конвенція встановлює механізм визнання та виконання арбітражних рішень, винесених на території однієї держави-учасниці, на території іншої держави-учасниці. Це має вирішальне значення для забезпечення справедливості та остаточності арбітражних рішень у справах про банкрутство, де можуть бути залучені кредитори та боржники з різних країн.

Також у конвенції прописана співпраця між національними судами. Конвенція передбачає співпрацю між національними судами держав-учасниць у справах про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень. Це полегшує процес визнання та виконання таких рішень, що є особливо важливо у складних справах про банкрутство, які можуть мати транскордонний характер.

Також в сфері міжнародного регулювання процедури банкрутства присутній модельний закон про міжнародне банкрутство. Типовий закон ЮНСІТРАЛ про транскордонну неплатоспроможність (ТЗТН), прийнятий у 1997 році, є міжнародним договором, який покликаний гармонізувати законодавство про банкрутство в різних країнах.

ТЗТН слугує фундаментальним інструментом для гармонізації законодавства про банкрутство на міжнародному рівні. Цей закон покликаний сприяти справедливому та ефективному вирішенню транскордонних справ про банкрутство, захищаючи при цьому інтереси всіх зацікавлених сторін.

Основний принцип Типового закону полягає в тому, що засоби судового захисту, які вважаються необхідними для впорядкованого і

справедливого проведення транскордонної неплатоспроможності, повинні бути доступні для сприяння іноземному провадженню [13].

Суть принципу: відсутність імпорту іноземного права – ТЗТН чітко окреслює, що доступні правові засоби захисту не повинні вносити до системи банкрутства країни, яка приймає закон, правові наслідки іноземного законодавства. Незалежність від національного законодавства – до іноземних проваджень про банкрутство не застосовуються правові механізми, які могли б бути надані згідно з національним законодавством країни, що приймає ТЗТН.

Основні елементи доступних правових засобів захисту:

- Тимчасова допомога: суд може надавати тимчасову допомогу на свій розсуд у період між поданням заяви про визнання іноземного провадження про банкрутство та винесенням рішення за цією заявою;

- Автоматичне призупинення: Після визнання основного провадження про банкрутство автоматично настає призупинення певних дій;

- Допомога на розсуд суду: Суд може надавати допомогу на свій розсуд як для основного, так і для неосновного провадження про банкрутство після визнання. Значення принципу: Справедливість та рівність: Цей принцип гарантує справедливе та рівне ставлення до всіх кредиторів, незалежно від їх національності чи місця проживання. Ефективність: Сприяє ефективному та злагодженому проведенню транскордонних справ про банкрутство, мінімізуючи дублювання зусиль та юридичні затримки. Захист інтересів: Забезпечує захист інтересів боржників, кредиторів та інвесторів, сприяючи врегулюванню боргів та відновленню платоспроможності. Висновок: Основний принцип доступності правових засобів захисту, закріплений у ТЗТН, відіграє ключову роль у гармонізації міжнародного законодавства про банкрутство та сприяє справедливому, ефективному та узгодженому вирішенню транскордонних справ про банкрутство. Цей принцип слугує фундаментом для захисту прав та інтересів всіх зацікавлених сторін у складних.

1.3. Особливості регулювання процедури банкрутства у деяких країнах Європейського союзу.

Здоровий ринковий механізм потребує дієвого господарсько-правового регулювання процедур оздоровлення та банкрутства. Це необхідно для «самоочищення» ринку від суб'єктів, що зазнали неплатоспроможності та шкодять економічному розвитку своїх контрагентів.

Сучасні реалії диктують необхідність оновлення відповідного законодавства. Європейське законодавство, з огляду на цивілізовану практику банкрутств підприємств в країнах ЄС, може слугувати взірцем для України.

Дане питання є досить актуальним для України в контексті євроінтеграційного курсу. Для України досвід та особливості правового регулювання країн Європейського Союзу є актуальними у контексті євроінтеграційного зовнішньополітичного курсу, особливо враховуючи зобов'язання України про повне «узгодження галузевого та горизонтального законодавства України, інституцій та стандартів з галузевим і горизонтальним законодавством, інституціями та стандартами ЄС» відповідно до ч. 1 ст. 57 Угоди про асоціацію України з ЄС [14].

У державах з ринковою економікою правова система повинна ґрунтуватися на принципах конкуренції та створювати сприятливі умови для її розвитку у всіх сферах господарювання. Доволі влучно підкреслив О. М. Бірюков одну з ключових цілей правового регулювання відносин банкрутства у ЄС – забезпечення рівного захисту прав та законних інтересів боржників і кредиторів: «Забезпечення у справах про банкрутство рівного відношення як до приватних, так і державних підприємств визнається необхідним елементом національного законодавства про банкрутство країн – претендентів на членство в Євросоюзі» [7, с. 136].

Як зазначалось вище, кожна країна має свої особливості. В даному контексті варто дослідити законодавство Франції в сфері банкрутства, оскільки воно має значні відмінності від «звичного» українського.

Варто почати з того, що на відміну від законодавства деяких інших європейських країн, французька система банкрутства робить значний акцент на заходах попередження банкрутства та збереженні боржника. Це означає, що законодавство зосереджується не лише на ліквідації активів боржника у разі його неплатоспроможності, але й на наданні йому можливості відновити свою фінансову стійкість.

Серед основних інструментів можна виділити інститут повіреного *ad hoc*. Основна мета – це допомога боржнику розробити план реструктуризації боргів та покращити своє фінансове становище. Із цією метою встановлено і інститут повіреного *ad hoc* (який нагадує медіатора), попередження неплатоспроможності, і примирювальну процедуру, і реабілітаційні процедури збереження підприємства та судового відновлення підприємства для «продовження функціонування підприємства, збереження робочих місць і реструктуризації пасиву» відповідно до ст.ст. L620 – 1 і L631 – 1 Комерційного кодексу Французької Республіки № 2000 – 912 від 18 вересня 2000 р. [15].

Якщо в загальному охарактеризувати законодавство Франції в сфері банкрутства, то можна виділити основні пункти, а саме: збереження діючих підприємств як бізнесу; збереження робочих місць; задоволення вимог кредиторів.

У випадку неплатоспроможності суб'єкта господарювання Франції можуть застосовуватися такі заходи: 1) спостереження; 2) відновлення платоспроможності боржника відповідно до чіткого плану, у якому може бути передбачено як продовження господарської діяльності особи боржника, так і передачу в оренду усього підприємства як єдиного майнового комплексу або його частини; 3) конкурсне провадження [16]. Згідно з законодавством Франції можуть застосовуватись дві процесуальні моделі

конкурсного провадження при несплатопрможності: звичайна (загальна) та спрощена. Як такого чіткого розподілу нема, все залежить від конкретної ситуації або від розміру підприємства. Основна відмінність даних моделей – це те, що спрощена застосовується до підприємств, які мають оборот в рік близько 20 мільйонів франків та штат до 50 чоловік, відповідно все, що більше зазначених цифр підлягає загальній моделі.

Наступна країна, яка теж має свої особливості – це Бельгія. В даній країні є два основних законодавчих акта, які регулюють процедуру банкрутства – Закон про судовий конкордат від 17 липня 1997 року і Закон про банкрутство від 8 серпня 1997 року. Кожен з цих законів відповідно регулює різні процедури, перший – це конкордат, як особливий вид санації боржника, а другий відповідно саму процедуру банкрутства. Як показує практика, то зазвичай можна обмежитись конкордатом у випадку вдалого відновлення платоспроможності боржника, оскільки у бельгійській процедурі конкордат – це особлива форма угоди, а саме судово компромісна про тимчасове зупинення виконавчого провадження.

Конкордат – це, безумовно, важлива процедура для боржників, яка може допомогти уникнути банкрутства. При застосуванні конкордату передбачається, що боржник залишається під контролем свого майна та бізнесу, але з певними обмеженнями. Наприклад, боржник може потребувати згоди суду або кредиторів для певних розпоряджень майном або здійснення операцій. Загальна мета конкордату полягає в тому, щоб дати боржнику можливість реструктуризувати свої зобов'язання та забезпечити погашення боргів в рамках затвердженого плану. Це може включати переговори з кредиторами, реструктуризацію боргів, продаж активів або інші заходи для відновлення фінансової стабільності боржника.

Отже, в контексті конкордату боржник зазвичай залишає певну ступінь управління та розпорядження своїм майном, але це робиться під контролем суду та/або кредиторів з метою забезпечення виходу з фінансових труднощів.

Судове рішення про тимчасове призупинення виконавчого провадження відповідно до ст. 16 Закону про конкордат «одночасно служить запрошенням для кредиторів заявляти свої вимоги» [16].

Цим судовим рішенням встановлюються строки призупинення виконавчого провадження та строк, протягом якого кредитори, у тому числі держава, повинні заявити свої вимоги. Це надає змогу кредиторам брати участь у голосуванні по плану реабілітації (або іншою термінологією, санації), яке повинно бути проведено протягом 6 місяців з дня прийняття рішення про конкордат (може бути надана додатково відстрочка на строк не більше 3 місяців). Запроваджується конкордат як юридична процедура керівництвом підприємства-боржника із підготовкою плану санації, спрямованого на виведення такого підприємства зі скрутного фінансового становища. План може передбачати повну чи часткову відмову кредиторів від своїх вимог.

Для допомоги боржнику, в першу чергу, при розробці плану санації, назначаються один чи кілька адміністраторів (фр. «*commissaires au sursis*»), які контролюють керівництво компанії при розробці такого плану реабілітації та звітують перед судом. Законодавчо закріплені вимоги до адміністратора – бути незалежним і неупередженим, мати кваліфікацію в питаннях бухгалтерського обліку та корпоративного управління, а також дотримуватися етичного кодексу. Адміністратор не має особливої ліцензії, а назначається судом з числа бухгалтерів, аудиторів або юристів, які зобов'язані дотримуватися відповідного кодексу професійної етики. Потім відбувається голосування кредиторів з приводу оцінки плану санації. Суд може затвердити такий план тільки тоді, коли він був затверджений більшістю кредиторів, які заявили свої вимоги до боржника, взяли участь у голосуванні і володіють більшістю вартості вимог.

Після затвердження плану санації боржник отримує постійне призупинення виконавчого провадження на два роки з можливістю

продовжити цей строк ще на рік. Адміністратор слідкує за виконанням плану санації та періодично звітує про його виконання.

Отже, процедури банкрутства в країнах ЄС мають свої особливості, які спрямовані на захист приватних інтересів суб'єктів господарювання і збереження господарського порядку за участю держави.

Аналіз законодавства про банкрутство країн ЄС показує, що спільним для нього є реалізація принципу рівності всіх форм власності та учасників ринку перед законом. З урахуванням цього, важливим є узгодження національного законодавства про неплатоспроможність з європейським у напрямку забезпечення рівного правового статусу для всіх суб'єктів господарювання-боржників, незалежно від форми власності або організаційно-правової форми.

Для України рекомендується розглянути можливість запровадження та адаптації таких спеціальних правових засобів та механізмів, які б сприяли попередженню банкрутства. Наприклад, можна удосконалити процедуру санації, взявши за приклад бельгійський конкордат, актуалізувати медіаційні засади, визнаючи їх пріоритетним засобом у вирішенні справ про банкрутство, а також надати пріоритет кредиторам у разі ліквідації підприємства-боржника та продажу його майнового комплексу.

РОЗДІЛ 2. ІНОЗЕМНИЙ ЕЛЕМЕНТ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА

2.1. Правове регулювання процедури банкрутства за участі іноземного елемента

Цілком логічним є те, що розвиток практики проваджень щодо неплатоспроможних боржників, які мають майно у кількох країнах, стає важливим аспектом сучасної економіки. Такі ситуації потребують ретельного регулювання для ефективного вирішення майнових проблем. Банкрутство з іноземним елементом вимагає відповідного законодавчого підґрунтя, яке б забезпечувало рівноправність та справедливість у процесі.

Ці принципи стають особливо актуальними в умовах глобалізації та інтеграції України до європейського економічного простору. ЄС встановлює високі стандарти щодо правового регулювання бізнесу та фінансових відносин, і в цьому контексті удосконалення внутрішнього законодавства України – це крок у напрямку відповідності таким стандартам. Це також може сприяти збільшенню довіри іноземних інвесторів до українського бізнес-середовища та сприяти залученню зарубіжного капіталу в економіку країни. Важливо, щоб у процесі реформування правового середовища враховувалися інтереси всіх зацікавлених сторін, включаючи боржників, кредиторів та державу. Тільки такий підхід може забезпечити створення ефективного та справедливого механізму управління транскордонними банкрутствами.

Поняття транскордонного банкрутства не має чіткого визначення в міжнародних документах або внутрішньому законодавстві. Це створює складнощі при вирішенні фінансових проблем підрозділів багатонаціональних компаній, оскільки часто виникають порушення в процедурі визнання їх неплатоспроможними в кожній країні, де вони діють.

Також варто зазначити, що в цілому ж інститут транскордонної неспроможності не є чимось новим для світової юриспруденції, натомість для українського законодавства про банкрутство його поява стала новелою. Але з посиленням глобалізаційних процесів у економіці та стрімким зростанням кількості міжнаціональних приватно-правових відносин цей інститут потребує якнайшвидшого врегулювання. Перш за все задля забезпечення сталого міжнародного цивільного обороту та врегулювання питання належного захисту прав кредиторів шляхом надання інструменту вирішення проблем із заборгованістю неспроможного боржника, коли цивільно-правові відносини пов'язані з кількома юрисдикціями [17].

Відповідно до ч. 1 ст. 119 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання банкрутом» для цілей цього розділу терміни вживаються в такому значенні: іноземна процедура банкрутства – провадження у справі про банкрутство, що здійснюється в іноземній державі згідно з її законодавством [18].

Кодекс України з процедур банкрутства (далі – КУПБ) містить Розділ 8 «Провадження у справах про банкрутство, пов'язаних з іноземною процедурою банкрутства» [9], який майже у незмінному вигляді відтворює норми, що містилися у Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або про визнання його банкрутом» [18]. Однак деякі аспекти залишаються невирішеними, такі як пріоритетність проваджень, розпочатих в українських та іноземних судах, а також суб'єктний склад таких проваджень та використані процедури. Метою законодавства про банкрутство є забезпечення справедливого розподілу доходів від продажу майна неплатоспроможного боржника між кредиторами. Включення відповідних правових механізмів до національного законодавства може ефективно регулювати випадки транскордонної неплатоспроможності, забезпечуючи співпрацю між судами та іншими компетентними органами іноземних держав, захист інтересів усіх кредиторів та інших зацікавлених

сторін, збереження активів боржника та підприємств у скрутному фінансовому становищі з метою захисту інвестицій та робочих місць.

Україна має певне нормативне забезпечення щодо врегулювання відносин у сфері неплатоспроможності та процедур банкрутства за участю іноземного елемента, де існує необхідність вирішення колізій різних правових систем, проте національне законодавство на цей рахунок наразі перебуває у процесі розвитку, і йому потрібно пристосуватися до викликів глобальних проблем [19].

Змістове тлумачення правових категорій «банкрутство» та «неплатоспроможність» міститься у Кодексі України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VII, де нормативно закріплено, що «неплатоспроможність» означає неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених цим Кодексом, при цьому «банкрутство» визнається тільки господарським судом як неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації й по-гасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури, тобто «банкрутство» і є кінцевим результатом фінансової «неплатоспроможності» боржника [20].

Згідно з внутрішнім законодавством України, принцип рівності сторін, закріплений у статті 13 ГПК України, застосовується і до іноземних осіб, які мають ті ж права, що і вітчизняні юридичні особи. У Законі України «Про режим іноземного інвестування» визначено предметний склад та форми підприємницької діяльності в Україні.

Згідно зі ст. 3 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності є: а) спільні підприємства за участю суб'єктів господарювання України та іноземних суб'єктів господарювання, які зареєстровані в Україні та мають постійне місце проживання на її території; б) структурні підрозділи іноземних суб'єктів

господарювання, які не є юридичними особами згідно з законодавством України (філії, офіси тощо), але мають постійне місце перебування на території України; в) об'єднання фізичних та юридичних осіб, які не є юридичними особами відповідно до законодавства України, але мають постійне місце проживання на території України [21]. Таким об'єднанням заборонено здійснювати господарську діяльність.

З урахуванням наведених обставин можна зробити висновок, що транскордонне банкрутство можна розглядати як інститут міжнародного приватного права. Це комплекс правил, що регулюють відносини сплати боргових зобов'язань, що виникають у зв'язку з неплатоспроможністю боржника, який має майно в іншій державі, ніж його кредитори.

Згідно з чинним законодавством України, боржник визначається як суб'єкт господарювання, нездатний виконувати свої грошові зобов'язання перед кредитором протягом визначеного періоду. Ефективність засобів правового захисту у справах про банкрутство залежить від співпраці між судами та іншими державними органами.

У ст. 97 КУПБ зазначено, що провадження у справі про банкрутство боржника, який діє відповідно до законодавства України, є основним провадженням порівняно з будь-яким іншим іноземним провадженням [9].

Відомо, що міжнародне приватне право містить колізійні норми, за допомогою яких встановлюється компетентний правопорядок для порушення і розгляду справ про банкрутство з іноземним елементом. Закон України «Про міжнародне приватне право» містить тільки одну колізійну норму у сфері банкрутства: у ст. 77 Закону встановлена виключна підсудність національних судів України у справах про банкрутство з іноземним елементом [22]. Ця норма може насправді ускладнити ефективне застосування правил транскордонного банкрутства, які передбачені Законом про банкрутство. Виключна підсудність у справах про банкрутство може затруднити коректне застосування правил щодо визнання основного провадження, порушеного за кордоном, в судах України.

І. М. Риженко, пропонує закріпити основні ознаки транскордонного банкрутства та вести важливого елементу сучасної системи банкрутства категорію «центр основних інтересів» до Кодексу [38]. Висловлюються також думки про доцільність введення в Закон України «Про міжнародне приватне право» концепції центру основних інтересів, яка передбачена у Типовому законі ЮНСІТРАЛ. Це сприятиме більш ефективній співпраці з іноземними судами.

Глобалізація економіки спричинила значне зростання кількості транскордонних справ про банкрутство. Це, в свою чергу, ставить перед країнами нові виклики, пов'язані з необхідністю узгодження процедур банкрутства та координації дій у рамках відкритих судових процесів. Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний торговий арбітраж пропонує дієві механізми вирішення цих проблем, сприяючи кращому співробітництву між юрисдикціями. Основні проблеми: Відсутність єдиної системи банкрутства: Різні країни мають власні закони та процедури банкрутства, що може призвести до конфліктів та ускладнити процес реструктуризації або ліквідації боржників.

Складність координації дій полягає у тому, що у транскордонних справах про банкрутство можуть бути задіяні суди та органи влади з кількох країн, що ускладнює координацію їхніх дій та обмін інформацією. Захист інтересів кредиторів: Кредитори, які мають вимоги до боржника, що веде справи про банкрутство в декількох юрисдикціях, можуть зіткнутися з труднощами у захисті своїх інтересів.

Можна виділити основні методи подолання, а саме використання Типового закону ЮНСІТРАЛ. Цей закон пропонує механізми для вирішення спорів, які виникають у транскордонних справах про банкрутство. Він сприяє узгодженню процедур банкрутства та координації дій між юрисдикціями.

Розробка транскордонних протоколів також є одним із способів рішення, оскільки протоколи є угодами між зацікавленими сторонами у

справі про банкрутство, які визначають, як буде вестися справа. Вони можуть включати положення про:

Законодавство Індії (Кодекс про неспроможність та банкрутство, 2016 року) передбачає можливість: координації розгляду транскордонних справ про банкрутство. Укладання угод щодо реалізації положень закону в інших юрисдикціях. Справа про банкрутство Jet Airways (Індія) є яскравим прикладом того, як ці механізми можуть бути використані на практиці. У цій справі фахівці з питань банкрутства з Індії та Нідерландів спільно розробляють транскордонний протокол, який має допомогти відновити діяльність боржника. Очікується, що протокол буде швидко схвалений, що дозволить компанії відновити роботу вже цього літа. У підсумку варто відзначити, що в даний час активізується робота над формуванням інституту транскордонного банкрутства.

Нові положення Закону Про банкрутство Індії та Закону про банкрутство юридичних осіб включають усі відомі механізми розгляду справ про банкрутство в рамках паралельного процесу. Крім того, при пошуку прийнятних шляхів вирішення різних проблем в даному випадку експерти також вивчали рекомендації науково-дослідних інститутів, в яких Інститут міжнародного банкрутства є ключовим в цій області. Міжнародні експерти визнають, що це слід вважати безумовним успіхом у вирішенні боргової проблеми великих компаній. Нагадаємо, що одним з важливих засобів забезпечення співпраці по даній категорії справ є переговори для досягнення угоди про гармонізацію судових процедур у справах, що розглядаються в декількох юрисдикціях. Безумовно, цьому сприяють професійно зроблені транскордонні протоколи. Ця справа має стати хорошим прикладом не тільки для Індії, але і для всього іншого світу. Відомо, що цей спосіб вирішення розбіжностей у правовому регулюванні процедури банкрутства з множинними провадженнями найчастіше використовувався судами Північної Америки та інших частин світу.

Важливою причиною введення у національне законодавство правил розв'язання проблем колізій правових порядків країн світу у судових справах про банкрутство є зростаюча активність на національних і міжнародних ринках транснаціональних корпорацій і промислово-фінансових груп [23]. Діяльність таких учасників ринку потребує окремої уваги, оскільки проблеми заборгованості великих компаній іноді створюють проблеми для економіки окремих держав чи регіонів.

Слід також враховувати сучасні реалії, зокрема окупацію частини території країни, що створює нові виклики для України. Автономна республіка Крим фактично перебуває під двома юрисдикціями: України з юридичної точки зору та Росії фактично. Враховуючи таке положення справ, необхідно звернути увагу на можливе використання банкрутства як засобу боротьби сусідньої країни проти України. Політична, економічна, психологічна, інформаційна, а також провокаційна та підривна активності можуть бути спрямовані на використання банкрутства, оскільки відомо, що цей юридичний механізм може бути дуже руйнівним.

Тому вдосконалення закріплених в законодавстві норм, що регулюють транскордонні банкрутства, та введення в чинне законодавство України правил, норм і процедур, яких сьогодні бракує, допоможе українським суддям ефективно розглядати справи про транскордонні банкрутства. Це також допоможе Україні захистити свою економіку від негативних впливів з боку інших держав та зайняти належне місце у світовому господарстві серед інших країн з розвинутим бізнесовим законодавством, важливим елементом якого є банкрутство.

2.2. Практика Верховного суду у справах про банкрутство з іноземним елементом

Питання банкрутства з іноземним елементом може бути досить складним і потребує ретельного розгляду. Практика Верховного Суду в таких справах може включати різні аспекти, такі як визнання закордонних банкрутств, виконання рішень зарубіжних судів у сфері банкрутства, вирішення конфліктів між законодавствами різних країн тощо.

У багатьох юрисдикціях існують спеціальні правила та процедури для регулювання справ з банкрутства, де одна зі сторін або активи мають зв'язок з іншою країною. Верховний Суд може вести практику, яка враховує міжнародні договори, угоди та стандарти, такі як Конвенція про визнання закордонних банкрутств, для забезпечення чесного та ефективного вирішення таких справ.

Зазвичай, практика Верховного Суду в справах з банкрутства з іноземним елементом орієнтується на прецеденти, відповідні міжнародні норми та національне законодавство. Вирішення таких справ може мати значний вплив на власників активів, кредиторів та інших зацікавлених сторін, тому важливо, щоб суди діяли консистентно та з урахуванням найвищих стандартів справедливості та ефективності.

6 квітня 2023 року судді Верховного Суду обговорювали актуальну практику щодо визнання рішень іноземних судів та арбітражів в Україні, а також процедур транскордонного банкрутства. Вони зазначили, що процес виконання рішень може відрізнятися в залежності від того, чи йдеться про рішення іноземного суду чи міжнародного арбітражу. Ця різниця у юрисдикції може створювати непорозуміння серед міжнародних партнерів та суб'єктів, тому вони підкреслили потребу уніфікації процедур.

Суддя Ольга Ступак також зауважила, що під час розгляду справ щодо рішень як іноземних судів, так і міжнародних арбітражів у національних судах існують однакові проблеми. Приміром, дедалі частіше виникають

ситуації, коли вже на стадії вирішення питання про прийняття клопотань щодо надання дозволу про примусове виконання рішення іноземного суду, якщо на території України перебуває боржник або його майно, сторона боржника заперечує наявність майна на території України. Відповідно, боржник заперечує й те, що українські суди мають право розглядати його справу [24].

Також обговорювалась необхідність розробки процедур повідомлення учасників процесу, зокрема, від Росії, Білорусі та інших країн, де фізичне повідомлення може бути неможливим.

Суддя судової палати Касаційного господарського суду, що входить до складу Верховного Суду, Олександр Банасько презентував свій виступ на тему «Транскордонне банкрутство: судова практика». У своєму виступі він акцентував увагу на нормативних актах, що регулюють процедурні аспекти транскордонного банкрутства в Україні, зокрема в Законі «Про відновлення платоспроможності платника або визнання його банкрутом» та Кодексі України про банкрутство.

Суддя підкреслив відсутність значної судової практики щодо транскордонного банкрутства в національному правовому полі. В якості прикладу, він згадав лише одну справу щодо визнання іноземної процедури банкрутства.

Виступаючи, він підкреслив необхідність вирішення ключових проблем, пов'язаних з іноземними процедурами банкрутства, таких як кваліфікація арбітражних керуючих, доступ до інформації та вплив цих процедур на строки розгляду справи. Зазначивши, що глобалізація світових процесів буде продовжувати впливати на розвиток транскордонного банкрутства [24].

Отже, можна дійти висновку, що питання вирішення спорів за участі іноземного елемента залишається досі складним та актуальним питанням в Україні, яке потребує більш глибокого дослідження.

Також в даному контексті варто дослідити деякі постанови Верховного суду, які стосуються процедури банкрутства за участі іноземного елемента.

Перша справа, яка підлягає розгляду – це постанова Верховного суду України у справі № 910/5107/20 від 22.12.2021 року про розгляд у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу керуючого іноземною процедурою банкрутства Акціонерного товариства «СіДжіЕмЧек а.с.» (CGM Czech a.s.) Магістра Еміля Фішера (Emil Fischer) [25].

У квітні 2020 року Магістр Еміль Фішер, керуючий іноземною процедурою банкрутства Акціонерного товариства «СіДжіЕмЧек а.с.» (CGM Czech a.s.), звернувся до Господарського суду міста Києва з проханням визнати в Україні іноземну процедуру банкрутства цього підприємства. Його заява також містила пропозицію ввести мораторій на задоволення вимог кредиторів та провести процедуру розпорядження майном компанії.

Магістр Фішер посилається на рішення Крайового суду у місті Градец Кралове (Чеська Республіка), який визнав «СіДжіЕмЧек а.с.» банкрутом та призначив його арбітражним керуючим у справі про банкрутство. З урахуванням того, що компанія отримала майно на території України, він звернувся до українського суду з проханням визнати іноземну процедуру банкрутства.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 15.02.2021 скасовано рішення Господарського суду міста Києва від 25.11.2020 у справі № 910/5107/20, яким закрито провадження у цій справі.

У мотивації цієї постанови зазначено, що застосування іноземної процедури банкрутства між Україною і Чеською Республікою можливе лише за умови наявності відповідного міжнародного договору. Оскільки чинний договір про взаємну правову допомогу між Україною і Чеською Республікою від 28.05.2001 не передбачає застосування процедур іноземного банкрутства, апеляційний суд вирішив закрити провадження у справі. Магістр Еміль Фішер, керуючий іноземною процедурою банкрутства Акціонерного

товариства «СіджіЕмЧек а.с.» (CGM Czech a.s.), не згоджується з цією постановою та подав касаційну скаргу до Касаційного господарського суду.

Керуючий іноземною процедурою банкрутства Акціонерного товариства «СіджіЕмЧек а.с.» (CGM Czech a.s.) Магістр Еміль Фішер посилається на те, що суд апеляційної інстанції неправильно застосував норми ст. 11 Закону України «Про міжнародне приватне право», у якій закріплено презумпцію взаємності [25].

Він вважає, що принцип взаємності був дотриманий, оскільки між Україною і Чеською Республікою існує відповідний міжнародний договір. Фішер вважає, що апеляційний суд безпідставно закрит провадження, не пояснивши конкретно, на якій нормі права базується його рішення та не розглянувши суті поданої ним заяви.

У випадках, коли міжнародний договір України передбачає можливість співробітництва з іноземною державою, господарський суд може застосовувати міжнародні аспекти банкрутства. Однак, згідно зі статтею 97 Кодексу України про злочини у сфері банкрутства (КУЗПБ), суд може відмовити у застосуванні таких аспектів, якщо це суперечить публічному порядку, суверенітету або основним принципам українського законодавства. При цьому, якщо відповідний іноземний суд відмовився співпрацювати з українським господарським судом або арбітражним керуючим, господарський суд також може відмовити у застосуванні міжнародних аспектів банкрутства.

Проте, згідно з Договором про взаємну правову допомогу між Україною і Чеською Республікою в цивільних справах, укладеним 28.05.2001 року, обидві держави зобов'язані надавати одна одній правову допомогу у цивільних справах, включаючи справи, які виникають із комерційних правовідносин, такі як справи про банкрутство. Це означає, що згідно з укладеним договором, Україна та Чеська Республіка зобов'язані співпрацювати у справах банкрутства та надавати взаємну правову допомогу в цих питаннях.

Верховний суд постановив, що касаційну скаргу керуючого іноземною процедурою банкрутства Акціонерного товариства «СіджіЕмЧек а.с.» Магістра Еміля Фішера вирішив задовольнити її частково.

Постанову Північного апеляційного господарського суду від 15.02.2021 у справі №910/5107/20 було скасовано і відправлено на повторний розгляд до Північного апеляційного суду.

Наступна справа – це постанова Верховного суду України від 16 червня 2023 року справа №926/4889/22 про розгляд у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Продтранс» на ухвалу Господарського суду Чернівецької області [26].

Товариство «Продтранс» звернулося до Господарського суду Чернівецької області з позовом проти Товариства «Глихім» на суму 84498,96 грн за невиконання умов контракту на транспортні послуги. Суд відмовив у відкритті провадження, оскільки він вважав, що справа не підлягає розгляду за правилами господарського судочинства через угоду сторін про передачу спору до міжнародного комерційного арбітражного суду.

Товариство «Продтранс» подало касаційну скаргу, стверджуючи, що суди неправильно застосували законодавство, і вимагає скасування ухвали та постанови, а також направлення справи для подальшого розгляду. Судові рішення вважаються неправильними з точки зору скарги, оскільки, на її думку, справа підпадає під юрисдикцію Господарського суду Чернівецької області, а також через те, що угода про арбітражне розгляд суперечить пунктам 1, 7 і 12 статті 76 Закону України «Про міжнародне приватне право». Вони також зазначають, що неможливо визначити арбітражну установу, що унеможлиблює виконання угоди, та що суди порушили правила господарського процесу щодо розгляду цієї справи.

Як встановлено судами попередніх інстанцій, відповідачем у справі є іноземний суб'єкт господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю «Глихім» – нерезидент, яке не має свого представництва на

території України, місцезнаходження якого є: 129075, Російська Федерація, м. Москва, вул. Аргуновська, буд. 2, корп. 1, оф. 1516 [26].

Статті 365 та 366 Господарського процесуального кодексу України встановлюють, що іноземні особи мають ті ж самі права та обов'язки у господарських судових процедурах, що і громадяни та юридичні особи України. Підсудність справ з іноземним елементом визначається згідно з законодавством або міжнародними договорами, які мають обов'язкову силу в Україні.

Господарські суди розглядають справи, що виникають з господарської діяльності, а також інші справи за певних умов, визначених законом. Закон України «Про міжнародне приватне право» також визначає підсудність судам України у справах з іноземним елементом. Суди мають розглядати такі справи, якщо існують підстави для цього згідно з міжнародними договорами або угодами сторін.

Під час передачі справи на розгляд об'єднаної палаті Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду було залишено без змін ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі № 908/1481/19. Верховний Суд, розглядаючи справу, погодився з попереднім рішенням про непідсудність спору господарським судам.

Проте об'єднана палата Касаційного господарського суду вважає за потрібне відмовитися від попереднього висновку про застосування норми, що стосується відмови у відкритті провадження, і вирішила переглянути справу. Вона прийшла до висновку, що відмова у відкритті провадження через наявність арбітражної угоди можлива тільки після відкриття провадження у справі і за певних умов.

У зв'язку з цим справу відправлено до місцевого господарського суду для подальшого розгляду. Таке рішення зроблено згідно з вимогами процесуального та матеріального права.

Таким чином, Верховний суд України в межах даної справи постановив:

1. Задовольнити касаційну скаргу Товариства «Продтранс».
2. Скасувати постанову Західного апеляційного господарського суду від 14.02.2023 та ухвалу Господарського суду Чернівецької області від 12.12.2022 у справі №926/4889/22.
3. Направити справу №926/4889/22 до Господарського суду Чернівецької області для вирішення питання про відкриття провадження за позовом Товариства «Продтранс» проти Товариства «Глихім» щодо стягнення заборгованості в сумі 84 498,96 грн.

Практика у справах транскордонного банкрутства може бути суперечливою, оскільки існують певні виклики та недоліки, які виникають через складність міжнародних правових процедур та відмінності у національному законодавстві. Не завжди міжнародні механізми банкрутства працюють ефективно через різні інтерпретації правил, відсутність єдиної системи визнання та виконання рішень між судами різних країн.

Однак, це не означає, що практика транскордонного банкрутства не вдосконалюється. Із розвитком міжнародного права та зусиллями міжнародних організацій та співпраці між державами, можна спостерігати певний прогрес у вирішенні таких справ. Проте існуючі проблеми та виклики підкреслюють необхідність подальшого вдосконалення міжнародного регулювання транскордонного банкрутства.

У наступному розділі ми розглянемо певні проблеми та недоліки у практиці транскордонного банкрутства більш детально, а також обговоримо можливі шляхи для вирішення цих питань.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ БАНКРУТСТВА

3.1. Аналіз проблем діючого законодавства України про банкрутство у сфері транскордонного банкрутства з множинними провадженнями

Транскордонні банкрутства з множинними провадженнями ставлять перед судами низку складних проблем, зумовлених відмінностями в національному законодавстві та практикою різних країн. Ці проблеми потребують ефективних механізмів вирішення для забезпечення справедливого та результативного розгляду справ.

Серед основних проблемних питань можна виділити:

1. Колізії норм права: Різні юрисдикції можуть мати суперечливі норми права щодо банкрутства, що ускладнює визначення того, яке законодавство застосовувати у справі.
2. Дублювання зусиль: Може виникнути дублювання зусиль, якщо в різних країнах одночасно ведуться окремі провадження щодо одного боржника.
3. Невизначеність прав кредиторів: Права кредиторів можуть бути невизначеними, якщо їхні вимоги розглядаються в різних юрисдикціях з різними пріоритетами.
4. Визнання іноземних проваджень: Виникають питання щодо визнання та виконання рішень, ухвалених в іноземних провадженнях про банкрутство.

Якщо говорити про дане питання в розрізі України, то практика застосування принципів взаємності, співпраці судів та використання транскордонних протоколів у справах про транскордонні банкрутства з множинними провадженнями все ще перебуває на стадії розвитку. Аналіз незначної судової практики в Україні щодо транскордонних справ вказує на

відмову судів у визнанні іноземних проваджень у справах про транскордонні банкрутства, аргументуючи відсутністю взаємності [27]. Наразі явна потреба в дослідженнях та вдосконаленні правового регулювання цієї сфери.

Транскордонні банкрутства з множинними провадженнями потребують комплексного підходу з використанням різних механізмів для вирішення проблем, пов'язаних з колізіями норм права, дублюванням зусиль, невизначеністю прав кредиторів та визнанням іноземних проваджень. В Україні необхідно продовжувати дослідження та вдосконалювати правове регулювання цієї сфери для забезпечення справедливого та результативного розгляду транскордонних справ про банкрутство.

У справах про транскордонні банкрутства з множинними провадженнями виникають конфлікти між різними правовими системами, які стосуються вирішення питань неплатоспроможності юридичних та фізичних осіб. Визнання іноземного провадження у цих справах є позитивним кроком у вирішенні таких конфліктів. Для вироблення ефективних рішень у цьому контексті були створені організаційно-правові механізми, які широко використовуються у міжнародній практиці при розгляді справ про транскордонні банкрутства з множинними провадженнями.

Правове регулювання в Україні у сфері банкрутства, зокрема транскордонного банкрутства з множинними провадженнями, встановлено Кодексом України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VII. Хоча цей Кодекс містить норми, що стосуються провадження у справах про банкрутство, пов'язаних з іноземною процедурою банкрутства, його правові положення не завжди достатньо чіткі. Брак чіткого визначення понятійного апарату та організаційно-правових механізмів, зокрема принципу взаємності, співпраці судів та використання транскордонних протоколів, ускладнює реалізацію процедур транскордонного банкрутства в Україні. Ця правова невизначеність та практична неефективність у реалізації організаційно-правових механізмів перешкоджають адекватному вирішенню

спорів у цій сфері, що призводить до відсутності позитивної судової практики.

Зятіна Д.В. та Згама А.О. слушно зазначають, що Кодекс у теперішньому вигляді не дає можливості чітко визначити всі процесуальні моменти процедури визнання іноземної процедури банкрутства [39].

Суддя судової палати для розгляду справ про банкрутство в Касаційному господарському суді, який є частиною Верховного Суду, Банасько О., звернув увагу на відсутність практики судових рішень щодо транскордонного банкрутства в українському правовому полі. Він привів приклад справи № 910/5107/20, у якій Верховний Суд зазначив, що Договір про взаємну правову допомогу між Україною та Чеською Республікою не містить спеціальних положень щодо взаємної правової допомоги у справах про банкрутство. Таким чином, Верховний Суд визнав, що принцип взаємності був дотриманий у цій справі.

Під час повторного розгляду справи, Касаційний господарський суд Верховного Суду визначив, що ухвала господарського суду про визнання іноземної процедури банкрутства має відповідати положенням Кодексу України з процедур банкрутства.

Банасько О. також наголошує, що до основних проблемних питань, які виникають у справах про банкрутство, пов'язаних з іноземною процедурою банкрутства, слід віднести «кваліфікацію арбітражних керуючих, юридичних служб кредиторів, вплив застосування такого інституту на строки розгляду справи, що, як наслідок, підвищує вартість процедури банкрутства, доступ до інформації».

Якщо говорити про міжнародну судову практику, то судді, розглядаючи справи про транскордонні банкрутства з множинними провадженнями, використовують норми національного законодавства, які базуються на положеннях Типового закону ЮНСІТРАЛ про транскордонну неспроможність від 30 травня 1997 року. Це свідчить про міжнародне визнання та важливість цього міжнародного документа.

Одним з ключових аспектів позитивного розгляду справ є узгодження процедур банкрутства та координація дій у судових провадженнях. Для цього використовуються транскордонні протоколи, що сприяють ефективному співробітництву у сфері неплатоспроможності, як це передбачено Типовим законом ЮНСІТРАЛ. З аналізу міжнародної судової практики видно, що угоди про реалізацію положень кодексу Індії про неспроможність та банкрутство в інших юрисдикціях, передбачені цим законодавством, стали ефективним механізмом для узгодження судових проваджень у справах про транскордонні банкрутства з множинними провадженнями.

Провівши дослідження даного питання, можна дійти наступного висновку, що правова визначеність деяких категорій у сфері транскордонного банкрутства з множинними провадженнями, з урахуванням аналізу міжнародної судової практики, гостро вказує на те, що необхідно швидко реагувати за допомогою організаційно-правового методу для забезпечення належної правової визначеності цих категорій. Оскільки судова практика є основою для ефективної співпраці та реалізації принципу взаємності у сфері транскордонного банкрутства з множинними провадженнями, важливо, щоб ця практика не обмежувалася лише формальним застосуванням норм, але й забезпечувала їх ефективну реалізацію.

Для того, щоб досягти цієї мети необхідно точно спланувати дії та використовувати гнучкі організаційно-правові механізми, які вже існують у міжнародній судовій практиці. Узгодження судових проваджень в справах про транскордонне банкрутство з множинними провадженнями та використання транскордонних протоколів є важливими засобами забезпечення ефективності такої співпраці.

Ці плановані дії та механізми стануть безумовним досвідом для ухвалення обґрунтованих судових рішень у справах про транскордонне банкрутство з множинними провадженнями, що розглядаються в Україні, тим самим збагачуючи понятійний апарат цього правового інституту.

3.2. Вплив міжнародного приватого права на процедуру банкрутства в Україні

Міжнародне приватне право відіграє важливу роль у сфері процедур банкрутства в Україні, зокрема у контексті транскордонних справ з множинними провадженнями. Його вплив охоплює кілька ключових аспектів.

По-перше, воно визначає компетенцію суду для розгляду справ про банкрутство в ситуаціях, коли сторони або майно перебувають у різних країнах. Це важливо для визначення юрисдикції суду.

По-друге, міжнародне приватне право стандартизує процедури визнання та виконання іноземних рішень в справах про банкрутство. Це забезпечує правовий механізм для виконання рішень судів інших країн.

По-третє, воно визначає, яке право буде застосовуватися до процедур банкрутства у випадках, коли майно або боржники мають зв'язок з декількома юрисдикціями.

Нарешті, міжнародне приватне право сприяє координації процедур банкрутства з іншими країнами через механізми взаємного визнання і співпраці.

Міжнародна торгівля включає участь транснаціональних корпорацій та суб'єктів національного права з різних країн. Виникають складні майнові проблеми, коли ці учасники не можуть виконати свої фінансові зобов'язання. У таких випадках справи про їхню неспроможність або банкрутство набувають особливого значення. Останнім часом кількість таких справ сильно збільшилася, що вимагає створення міжнародних механізмів для їхнього вирішення.

Для позначення справ, які пов'язані з неспроможністю суб'єктів права, які ведуть свій бізнес у більше ніж одній країні, широко у світі

використовується термін транскордонна неспроможність (Cross-Border Insolvency) чи транскордонні банкрутства. На теперішній час вже можна говорити про появу окремої сфери міжнародного приватного права, якою є транскордонні банкрутства.

Однією з ключових судових справ, яка пов'язана з банкрутством компаній, що мають бізнес у кількох країнах або мають майно за межами країни реєстрації є справа Maxwell Corporation Corp., яка виявила глибокі суперечності між різними системами правового регулювання неспроможності. Навіть якщо законодавство країн світу, чії норми застосовуються у відповідній справі, добре розроблене, воно не завжди може надати ефективні засоби розв'язання проблем, пов'язаних з неспроможністю багатонаціональних компаній виконати свої зобов'язання.

При порушенні справи про банкрутство компаній, що мають бізнес у декількох країнах, можуть виникнути різні проблеми. Перш за все кредитори, які є суб'єктами права іноземної країни, можуть втратити можливість захисту своїх інтересів у судовому провадженні про банкрутство. Майно боржника, розташоване у іншій країні, може не враховуватися при ліквідації. Також може бути обмежено повноваження професійних осіб, які призначені у справі. Крім того, виникає проблема захисту інтересів акціонерів, що мають у всьому світі. При прийнятті судового плану реорганізації, пов'язаного з діями у відношенні майна боржника, розташованого у інших країнах, можуть виникнути проблеми з допуском участі призначених осіб у справі та виконанням рішень іноземних судів.

У міжнародній практиці часто виникає проблема вирішення судових питань щодо визнання боржника неспроможним і роботи професійних осіб, які призначені у справі, особливо коли порушені справи про банкрутство на території кількох країн. У таких ситуаціях важливо визначити, яке законодавство буде застосовуватися в кожному провадженні чи в усіх разом.

У міжнародному приватному праві для цього застосовується принцип *lex concursus*, який посилається на законодавство країни, де порушено

провадження у справі про банкрутство. Ця формула була прийнята як основна в проекті Європейської Конвенції про процедури неспроможності 1995 року. Далі цей принцип був використаний у Регламенті 2000/1346/ЄС від 29 травня 2000 року про процедури неспроможності, який наразі є основним нормативним актом з прямою дією на території Європейського Союзу.

Стосовно способів розв'язання колізій, що виникають у транскордонних справах про банкрутство, наукові дебати точилися (та й зараз тривають) навколо того, який із двох зазначених принципів має стати основним з метою уникнення колізій для найкращого захисту майнових прав кредиторів із врахуванням інтересів боржника у провадженнях, відкритих стосовно цієї особи в кількох країнах [28].

Донедавна в справах про банкрутство переважав принцип територіальності. Згідно з таким підходом, провадження у справі про визнання боржника неспроможним мають порушуватися у кожній країні, де знаходиться майно або зареєстрований офіс боржника-підприємця. Пізніше у міжнародному приватному праві виник рух прихильників теорії універсальності. За цим принципом справа порушується у тій країні, де знаходиться основний бізнес боржника. Відповідно забороняється порушувати інші провадження стосовно такого боржника в інших країнах. Провадження має поширюватися на все майно боржника, де б воно не знаходилося, а рішення у справі мають визнаватися в інших країнах. Такий підхід повинен був стати тим механізмом, який сприяв би максимальному уникненню колізій норм права різних країн у порушених провадженнях у справі про визнання боржника неспроможним.

Важливо зазначити, що внаслідок інтернаціоналізації торгівлі в Україні виникають значні проблеми, пов'язані зі створенням сприятливих умов для іноземних інвесторів. Це перш за все вимагає наявності в національному законодавстві правових механізмів для регулювання бізнесу за ринковими принципами, що забезпечуватимуть захист майнових інтересів, включаючи

іноземних інвесторів. Один з таких важливих інструментів – це правила розгляду справ про транскордонні банкрутства, відомі в світі.

Оскільки в міжнародному приватному праві використовуються два основних методи розв'язання проблем з транскордонними банкрутствами – колізійний та матеріально-правовий методи, їх потрібно використовувати повною мірою для впровадження в чинне законодавство України відповідних норм для ефективного розгляду транскордонних справ про банкрутство.

У сфері уникнення конфліктів юрисдикцій та вибору правопорядку, що слід застосовувати в справах про банкрутство з іноземним елементом, у світі відома формула прив'язки – *lex concursus*. У зв'язку з цим пропонується включити в чинний Закон України "Про міжнародне приватне право" колізійну норму з відповідною прив'язкою.

Більше того, включення нових положень про транскордонні банкрутства до чинного законодавства України дозволить учасникам економічних відносин мати надійний механізм для вирішення проблем боргового зобов'язання без прямого втручання держави.

Окрім цього, належне використання сучасних міжнародних механізмів у сфері транскордонних банкрутств в Україні сприятиме підвищенню якості законодавчих пропозицій, що наразі розробляються. Це дослідження відкриє новий напрямок наукових пошуків в Україні і матиме практичне застосування.

3.3. Перспективи вдосконалення процедури банкрутства в Україні

Оскільки Україна стала на шлях інтеграції в сучасну світову економічну систему – це потребує вирішення широкого спектру правових, інституційних, організаційних та адміністративних питань. Однією з основних цілей є створення умов, які були б сприятливими та привабливими для підприємницької діяльності на території України. Серед важливих умов є

розробка ефективного механізму процедур банкрутства та відновлення платоспроможності боржника, оскільки ці аспекти є ключовими для забезпечення стабільності та визначеності в сфері підприємницької діяльності.

Варто зазначити, що на даний час серед науковців відсутнє точне поняття «банкрутства». На думку Н. Лазаревої банкрутство є спеціальним правовим механізмом вирішення проблем заборгованості приватної особи шляхом визнання її неспроможною [28]. Натомість В. Козирєва визначила «банкрутство» як наслідок, передумовою якого є неплатоспроможність [29]. Виходячи з даних думок науковців, можна дійти висновку, що всетаки усталеного поняття банкрутства в українському правовому полі нема.

На сьогоднішній день у світі існує, щонайменше, три моделі банкрутства боржника, які є результатом його фінансової неспроможності:

1) Британська модель: це спосіб повернення боргів. Вона передбачає застосування ліквідаційної процедури, яка орієнтована на забезпечення інтересів добросовісних та перспективних кредиторів, чия діяльність не повинна підриватися фінансовим станом боржника.

2) Американська модель: це реабілітація (відновлення) платоспроможності боржника, збереження бізнесу та робочих місць. Вона орієнтована на інтереси боржника та збереження його як суб'єкта підприємництва. Ця модель дозволяє боржнику, що опинився в складному фінансовому становищі, звільнитися від боргів та отримати можливість «fresh start».

3) Змішана модель: вона передбачає можливість застосування як санації, так і ліквідації неспроможного боржника. Ця модель застосовується в Україні.

Наразі оптимальність вибору самої моделі є об'єктом частих дискусій, оскільки залежить від багатьох факторів, наприклад: розвитком економічних відносин та стабільністю економічної системи в країні.

Ліквідація є швидким варіантом вирішення проблем кредитора, особливо коли він не має достатньої інформації про діяльність боржника. Однак відсутність вільних ресурсів для санації може мати негативні наслідки для цілих галузей або економічної системи країни вцілому. Наприклад, ліквідація системоутворюючого підприємства може суттєво вплинути на виробничий процес у певній галузі.

Наразі серед науковців присутня думка, що більш доцільним буде застосування змішаної моделі, оскільки вона поєднує в собі дві моделі. Фактично з кожної можна взяти певні аспекти в залежності від ситуації, підприємства, що дасть змогу більш ефективно провадити процедуру банкрутства. На думку експерта з МВФ М.Ведера в ЄС відбувається реформування процедури банкрутства, а саме відбувається перехід від ліквідаційної процедури до санації боржників

Підхід, який зазначався вище наразі присутній в Україні, а саме послідовним впровадженням і розвитком інституту банкрутства, який пройшов через кілька етапів розвитку. Починаючи з прийняття Закону України «Про банкрутство» у 1992 році, країна перейшла до нової концепції відновлення платоспроможності боржника у 1999 році. Ця концепція відобразилася у відповідній редакції Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Подальші удосконалення ідеї збереження суб'єкта підприємництва призвели до прийняття нової редакції цього закону у 2013 році.

Остання редакція Закону від 18 січня 2013 року містить поліпшені процедури санації, зокрема, зменшення їх тривалості та витрат на проведення. Прийняття в 2018 році Кодексу України з процедур банкрутства позначило новий етап в розвитку цього інституту, встановивши процедуру санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство. Додатково, у Кодексі закріплені судові процедури, які застосовуються до боржника, що стосуються розпорядження майном, санації та ліквідації

банкрута для юридичних осіб та реструктуризації боргів та погашення боргів для фізичних осіб.

Васьковський О. підкреслив недоліки у чинному Кодексі України з процедур банкрутства, відзначивши відсутність чітких визначень для категорій «судова процедура», «процедура банкрутства» і «судова процедура банкрутства». Замість цього, у статті 3 частини 1 та в пункті 9 частини 1 статті 33 Кодексу використовується термін «процедура відновлення платоспроможності». Натомість інститут мирової угоди, який був закріплений в Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» безпідставно вилучено, що є істотним недоліком, адже зменшує диспозитивність сторін у вирішенні своїх фінансових питань в процедурі банкрутства. Втім, не даючи оцінки доцільності застосування цього інституту, на його думку це питання є предметом окремих досліджень [30].

Натомість К.А. Андрющенко виявив кілька проблем, а точніше у процедурі санації, що має на меті відновлення фінансового стану неспроможного боржника. Основна мета інституту банкрутства – не ліквідація підприємства, а задоволення вимог кредиторів та держави. Відтак банкрутство – є дійовим засобом державного регулювання, за допомогою якого вирішуються проблеми економічних відносин між різними суб'єктами ринку, формується система захисту державою інтересів кожного та створюється підприємницьке середовище на цивілізованих засадах [31].

Серед основних проблем він виділяє нечіткість у визначенні процедури призначення конкурсних кредиторів, їхніх правових становищ та повноважень комітету кредиторів, також недостатню рівність учасників процедури санації, що створює нерівність кредиторів; надання переваг кредиторам з заставою; відсутність ефективного механізму відновлення платоспроможності боржника через обмежені строки процедури та недостатнє використання мораторію на задоволення вимог кредиторів; можливість невідновлення санації через оскарження договорів кредиторами;

зрив санації кредиторами, що зменшує зацікавленість іноземних інвесторів; пріоритет інтересів кредиторів над іншими сторонами, такими як держава, інвестори та трудовий колектив.

Таким чином, можна дійти висновку, що згідно з підходом, що визначений у Розділі VII Особливості провадження у справах про банкрутство окремих категорій боржників КУзПБ, може бути введена концепція заборони або спеціального механізму банкрутства для суб'єктів, що володіють або керують об'єктами критичної інфраструктури, такими як оператори основних послуг.

Це обумовлено важливістю їхньої ролі для громадян, регіонів, суспільства та держави в цілому, оскільки припинення або призупинення їхньої діяльності може мати негативні наслідки для населення, соціально-економічного стану та національної безпеки України. Такий механізм повинен передбачати залучення органів державної влади та/або місцевого самоврядування для забезпечення надання цих основних послуг, включаючи альтернативні способи їх надання.

Також одним із способів покращення процедури банкрутства, пов'язаних із неплатоспроможністю мікро- та малих підприємств (ММП), в Кодексі України з процедур банкрутства (КУзПБ) необхідно впровадити спрощені процедури банкрутства для цих категорій боржників. Поточний порядок проведення справи про банкрутство, встановлений КУзПБ, є однаковим для всіх боржників, що може бути складним, тривалим та високим за вартістю для дрібних боржників. Крім того, кредитори не зацікавлені в участі у справі про банкрутство ММП через низьку ймовірність отримання задоволення своїх вимог та компенсації витрат, пов'язаних із ініціюванням провадження.

У зв'язку з економічною не вигідністю застосування процедур до ММП, як за ініціативою кредиторів, так і самими боржниками, вони не підлягають процедурам банкрутства в Україні. Однак, без даного впровадження процедур визволення від боргів і вилучення неплатоспроможних ММП з

ринку, а також без існуючих процедур для ММП щодо перезавантаження бізнесу і надання «другого шансу», неможливо забезпечити економічну стійкість та зростання в країні.

Крім того, необхідно забезпечити належне правове регулювання процедур банкрутства, пов'язаних з іноземними процедурами (транскордонними процедурами банкрутства), шляхом внесення змін та доповнень до КУзПБ з метою гармонізації національного законодавства у сфері неплатоспроможності з законодавством ЄС. Зараз питання врегулювання зобов'язань боржників з активами за межами України або щодо іноземних боржників у національних судах залишаються невирішеними відповідно до чинних положень КУзПБ.

У контексті врегулювання транскордонних процедур банкрутства доцільно розглянути запровадження взаємозв'язку національних реєстрів про банкрутство та Європейського порталу електронного правосуддя для доступу до інформації та будь-яких інших документів, включених до реєстрів неплатоспроможності, встановлення технічних специфікацій, заходів та інших вимог, необхідних для системи взаємозв'язку реєстрів про банкрутство відповідно до ст. 25 Регламенту (ЄС) 2015/848 Європейського парламенту та Ради про провадження у справах про банкрутство, як це передбачено Імплементативним регламентом Комісії (ЄС) 2019/917 від 4 червня 2019 року. Без такого взаємозв'язку пошук і відстеження активів боржників у транскордонних процедурах банкрутства дієвим не буде [32].

3.4. Можливість інтеграції європейських стандартів у процедурі банкрутства в українське законодавство

Європейські стандарти у сфері банкрутства є важливим інструментом для забезпечення ефективного та справедливого вирішення проблем неплатоспроможності підприємств.

Основними європейськими стандартами у сфері банкрутства

- Рекомендації Комітету Ради Європи № R (89) 17 про порядок банкрутства фізичних осіб;
- Рекомендації Комітету Ради Європи № R (94) 12 про порядок банкрутства юридичних осіб;
- Директива Європейського Парламенту та Ради 2012/30/ЄС про вдосконалення процедур банкрутства.

Ці стандарти спрямовані на забезпечення таких цілей: Захист прав кредиторів; Забезпечення справедливого та ефективного розподілу майна боржника; Підтримка відновлення платоспроможності боржника; Стимулювання економічного розвитку.

В Україні законодавство про банкрутство регулюється Кодексом з процедури банкрутства. Кодекс відповідає основним європейським стандартам у сфері банкрутства. Однак, є ряд аспектів, в яких Кодекс може бути вдосконалений з урахуванням європейських стандартів.

До таких аспектів належать: Забезпечення прозорості процедур банкрутства. Кодекс передбачає ряд заходів, спрямованих на забезпечення прозорості процедур банкрутства. Однак, ці заходи можна вдосконалити, наприклад, шляхом запровадження обов'язкової публікації інформації про процедури банкрутства в офіційних друкованих виданнях або на веб-сайтах судових органів.

Забезпечення рівних прав кредиторів. Кодекс передбачає рівність прав кредиторів у процедурах банкрутства. Однак, деякі положення Кодексу можуть бути вдосконалені з метою більш ефективного захисту прав кредиторів, наприклад, шляхом запровадження механізму забезпечення права кредиторів на участь у прийнятті рішень в процедурі банкрутства.

Забезпечення ефективного управління майном боржника. Кодекс передбачає ряд заходів, спрямованих на забезпечення ефективного управління майном боржника. Однак, ці заходи можна вдосконалити,

наприклад, шляхом запровадження обов'язкового призначення арбітражного керуючого у всіх процедурах банкрутства.

Забезпечення відновлення платоспроможності боржника. Кодекс передбачає можливість застосування процедури санації для відновлення платоспроможності боржника. Однак, практика застосування процедури санації в Україні є обмеженою. Для підвищення ефективності процедури санації необхідно вжити таких заходів, як запровадження механізму державної підтримки санації неплатоспроможних підприємств.

Важливим критерієм ринковості економіки країни є відсутність дискримінаційних положень у законодавстві відносно будь-яких учасників торговельних відносин, включаючи іноземних підприємців. Крім того, Закон про банкрутство не містить правил розв'язання проблем заборгованості підприємців, бізнес яких здійснюється у більш ніж одній країні. Це ускладнює захист прав іноземних інвесторів в Україні.

З метою приведення українського законодавства про банкрутство до вимог ЄС необхідно розробити положення про транскордонні банкрутства. Такі процедури повинні базуватися на визнанні іноземного провадження та судових рішень, винесених у відповідних справах в іноземних юрисдикціях.

Такі процедури повинні базуватися на визнанні іноземного провадження та судових рішень, винесених у відповідних справах в іноземних юрисдикціях. Саме такі положення містяться у Регламенті 2000/1346/ЄС від 29 травня 2000 р. про процедури неспроможності, і їх запозичення з метою уведення у чинне Законодавство України про банкрутство допоможе наблизитися до існуючих в Європейських країнах стандартів. Крім цього, це дасть змогу бізнеу, як українському, так й іноземному, який шукає можливості для інвестування в Україні [33].

Європейська інтеграція України передбачає, в тому числі, адаптацію законодавства з питань банкрутства до Директиви ЄС 2019/1023 від 20 червня 2019 року про засади превентивної реструктуризації, про погашення

боргів та позбавлення прав, а також заходів щодо підвищення ефективності процедур щодо реструктуризації, банкрутства та погашення боргів.

Мета Директиви – усунути перешкоди, які ускладнюють відновлення платоспроможності життєздатних підприємств та підприємців, які перебувають у фінансових труднощах, а також забезпечити чесним неплатоспроможним підприємцям або підприємцям з надмірною заборгованістю можливість отримати вигоду від повного погашення боргу після розумного періоду часу.

Основні завдання Директиви ЄС про реструктуризацію та банкрутство: Дати збанкрутілим підприємцям «другий шанс». Полегшити життєздатним компаніям, які мають фінансові труднощі, доступ до заходів реструктуризації на ранній стадії, щоб запобігти їх неплатоспроможності. В Україні адаптація законодавства з питань банкрутства до Директиви ЄС є одним із критеріїв структурних реформ, як умови отримання чергового траншу макрофінансової допомоги ЄС.

Заступник Міністра юстиції Олександр Банчук зазначив, що слід запровадити чітку, актуальну, стислу та зручну для користувача інформацію про доступні процедури превентивної реструктуризації, а також один або декілька інструментів раннього попередження, щоб стимулювати боржників, які починають відчувати фінансові труднощі, вживати ранніх заходів [35]. Приведення законодавства до найкращих європейських практик є амбітною метою, яку планується виконати протягом найближчих кількох років. Заступник Міністра юстиції Олександр Банчук підкреслив, що для ефективної імплементації Директиви в Україні необхідно запровадити чітку, актуальну, стислу та зручну для користувача інформацію про доступні процедури превентивної реструктуризації, а також один або декілька інструментів раннього попередження, щоб стимулювати боржників, які починають відчувати фінансові труднощі, вживати ранніх заходів.

На думку європейських експертів, Україна зараз на етапі «технічних питань», які швидко можуть бути адаптовані до норм ЄС. Таким чином,

відповідність законодавства України з питань банкрутства положенням Директиви ЄС 2019/1023 є важливою умовою для подальшого розвитку економіки України та її інтеграції до Європейського Союзу.

Директива ЄС 2019/1023 спрямована на підвищення ефективності процедур банкрутства та надання другої можливості чесним неплатоспроможним підприємцям. Україна розпочала активні роботи з адаптації законодавства з питань банкрутства до вимог Директиви. Директива № 2019/1023/ЄС від 20 червня 2019 р. про засади превентивної реструктуризації, про погашення боргу та позбавлення прав, а також про заходи щодо підвищення ефективності процедур щодо реструктуризації, банкрутства та погашення боргу, а також внесення змін до Директиви № 2017/1132/ЄС (далі – Директива № 2019/1023/ЄС) частково імплементована в законодавство України [34].

Європейська конвенція про деякі міжнародні аспекти банкрутства (Конвенція) – це договір, спрямований на гармонізацію правил провадження у справах про банкрутство підприємств, що здійснюють діяльність у різних країнах. Вона встановлює загальні рамки для врегулювання транскордонних банкрутств, полегшуючи та прискорюючи вирішення справ про неплатоспроможність, що стосуються активів та кредиторів у різних юрисдикціях. Існує кілька переконливих аргументів на користь ратифікації Конвенції для України:

Підвищення ефективності та передбачуваності: Конвенція забезпечить більшу передбачуваність та ефективність транскордонних проваджень у справах про неплатоспроможність в Україні. Вона встановить чіткі правила визнання іноземних наказів про банкрутство, координації проваджень між різними судами та розподілу активів між кредиторами. Це зменшить невизначеність та затримки для бізнесу та кредиторів, які беруть участь у транскордонних банкрутствах.

Розширення доступу до кредитів: Ратифікація може полегшити українському бізнесу доступ до кредитів від іноземних кредиторів.

Кредитори часто не поспішають надавати кредити підприємствам у країнах з невизначеним або неефективним законодавством про банкрутство. Конвенція дасть кредиторам впевненість у тому, що їхні вимоги будуть розглянуті справедливо та ефективно у випадку неплатоспроможності українського боржника.

Залучення іноземних інвестицій: Ратифікація також може зробити Україну більш привабливою для іноземних інвестицій. Інвесторів часто приваблюють країни з передбачуваними та прозорими правовими системами. Ратифікація Конвенції свідчитиме про прихильність України до створення стабільного та передбачуваного правового середовища для ведення бізнесу.

Існують також деякі потенційні недоліки ратифікації Україною Конвенції:

Витрати на імплементацію: імплементація Конвенції вимагатиме внесення змін до українського законодавства про банкрутство, а також може потребувати додаткових ресурсів для навчання суддів та інших юристів.

Втрата суверенітету: Конвенція передасть частину контролю над українськими процедурами банкрутства іноземним судам. Це може викликати занепокоєння у тих, хто остерігається втратити будь-який ступінь суверенітету в Україні.

Потенційний негативний вплив на українських кредиторів: У деяких випадках Конвенція може надати іноземним кредиторам перевагу над українськими кредиторами у транскордонних провадженнях у справах про неплатоспроможність. Це може викликати занепокоєння в українських підприємств та фізичних осіб, яким неплатоспроможні іноземні компанії заборгували гроші.

Отже, у разі набуття Україною членства у Європейському Союзі принцип правової взаємності не буде застосовуватися щодо питань транскордонного банкрутства до державчленів ЄС [36].

Рішення про ратифікацію Європейської конвенції про деякі міжнародні аспекти банкрутства є складним. Необхідно враховувати як потенційні

переваги, так і недоліки. Зрештою, рішення про ратифікацію Конвенції має прийматися на основі ретельної оцінки потенційних витрат і переваг, беручи до уваги конкретні обставини правової системи та економіки України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило сформулювати такі висновки:

1. Під час регулювання банкрутства в Україні законодавець враховує кілька принципів, які зазначені в Кодексі про банкрутство. Один з таких принципів – принцип взаємності щодо визнання рішень іноземних судів. Це означає, що суди України можуть визнати та виконати рішення, прийняті судами інших країн, в справах про банкрутство. Взаємність є ключовою для ефективного вирішення транскордонних банкрутств та забезпечення справедливості для кредиторів та боржників у міжнародному контексті.

2. У контексті світової глобалізації та участі України у міжнародних інтеграційних процесах важливим стає запровадження механізмів транскордонного банкрутства. Такі механізми допомагають уникнути правових конфліктів між різними юрисдикціями, забезпечуючи стабільність та відновлення економічних відносин під час фінансових криз. Міжнародні акти, такі як Конвенція ООН про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень, є ключовими інструментами у регулюванні цих питань, забезпечуючи юридичну силу арбітражних рішень на міжнародному рівні. Також існує модельний закон про міжнародне банкрутство, який сприяє гармонізації законодавства про банкрутство міжнародно та захищає інтереси всіх зацікавлених сторін у складних транскордонних справах.

3. Аналіз законодавства щодо процедур оздоровлення та банкрутства в країнах Європейського Союзу свідчить про важливість ефективного господарсько-правового регулювання для забезпечення здорового ринкового середовища. Моделі, які існують у Франції та Бельгії, демонструють значний акцент на запобіганні банкрутства та збереженні підприємств, що сприяє як розвитку економіки, так і захисту прав інвесторів та кредиторів. Для України цей аналіз має ключове значення в контексті Євроінтеграції та реформування правової системи. Рекомендації щодо адаптації практик з ЄС, таких як удосконалення процедур санації, актуалізація медіаційних засад та надання

пріоритету кредиторам, можуть сприяти створенню більш ефективного та конкурентоспроможного бізнес-середовища в Україні.

4. Розглянувши питання транскордонного банкрутства з погляду економічних, юридичних та міжнародних аспектів, можна зробити декілька важливих висновків. По-перше, розвиток механізмів транскордонного банкрутства є актуальним завданням у зв'язку з глобалізацією економіки та зростанням кількості транснаціональних корпорацій. По-друге, Україна, вступаючи до європейського економічного простору, має дотримуватися високих стандартів правового регулювання бізнесу та фінансових відносин, що може сприяти збільшенню довіри іноземних інвесторів. По-третє, важливо враховувати інтереси всіх зацікавлених сторін, включаючи боржників, кредиторів та державу, при розробці та впровадженні законодавчого підґрунтя для транскордонного банкрутства. Слід підкреслити, що впровадження ефективних механізмів регулювання транскордонного банкрутства сприятиме захисту інтересів усіх сторін, залученню зарубіжного капіталу та розвитку української економіки в умовах глобалізації.

5. Дослідження справ про банкрутство з міжнародним елементом в Україні, що може бути дуже цікавим дала змогу більш глибоко проаналізувати можливі прогалини в законодавстві. Перша справа, яка була досліджена, стосується визнання іноземної процедури банкрутства в Україні. Магістр Еміль Фішер звернувся до суду з проханням визнати іноземну процедуру банкрутства підприємства «СіджіЕмЧек а.с.» (CGM Czech a.s.). Суд відмовив, оскільки договір про взаємну правову допомогу між Україною та Чеською Республікою не передбачає застосування процедур іноземного банкрутства. Однак, це може породжувати запитання про відповідність практики суду міжнародним стандартам. У другій справі Товариство «Продтранс» звернулося до суду через невиконання умов контракту. Суд відмовив у відкритті провадження, вважаючи, що справа підпадає під угоду сторін про передачу спору до міжнародного комерційного арбітражного

суду. Тут піднято питання про те, чи дійсно арбітражна угода перешкоджає розгляду справи в національному суді. Таким чином обидві справи відображають складнощі у вирішенні справ з міжнародним елементом. Вони вказують на потребу уніфікації процедур і більш ясного регулювання транскордонних справ з банкрутства, щоб забезпечити справедливість та ефективність для всіх зацікавлених сторін.

6. У результаті проведеного дослідження виявлено, що транскордонні банкрутства з множинними провадженнями стикаються зі значними проблемами, викликаними різницею в національному законодавстві та практиці країн. Основні проблеми включають колізії норм права, дублювання зусиль, невизначеність прав кредиторів та визнання іноземних проваджень. Українська практика щодо транскордонних справ про банкрутство поки що перебуває на стадії розвитку, і аналіз показує відмову судів в визнанні іноземних проваджень у зв'язку з відсутністю взаємності. Правове регулювання у цій сфері містить недоліки, що ускладнюють розгляд транскордонних справ про банкрутство в Україні. Міжнародна судова практика підтверджує важливість узгодження судових проваджень та використання транскордонних протоколів для ефективної співпраці у цій сфері. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати гнучкі організаційно-правові механізми, які вже існують у міжнародній судовій практиці. Отже, узгодження дій та застосування механізмів співпраці у судових провадженнях є ключовими елементами для ефективного вирішення транскордонних справ про банкрутство. Вироблення обґрунтованих судових рішень на основі такого підходу сприятиме подальшому розвитку та удосконаленню правового регулювання цієї сфери в Україні.

7. Міжнародне приватне право грає ключову роль у сфері транснаціональних справ про банкрутство в Україні. Воно визначає компетенцію судів, стандартизує процедури визнання та виконання іноземних рішень, визначає застосування права та сприяє координації процедур з іншими країнами. Сам термін «транскордонна неспроможність»

або «транскордонні банкрутства» стає все більш розповсюдженим, вказуючи на необхідність створення міжнародних механізмів для вирішення цих справ. Судові справи, пов'язані з банкрутством компаній, що мають бізнес у декількох країнах, викликають складні майнові проблеми та суперечності між різними системами правового регулювання. Принцип *lex concursus*, використовуваний у міжнародному приватному праві, дозволяє вирішити колізії норм права різних країн у справах про банкрутство. Україні необхідно включити в своє законодавство положення про транскордонні банкрутства, що відповідають сучасним міжнародним стандартам, що дозволить ефективно розглядати такі справи та сприятиме підвищенню якості законодавчих пропозицій.

8. Україна активно працює над приведенням свого законодавства у сфері банкрутства у відповідність з європейськими стандартами, зокрема, з урахуванням Директиви ЄС про превентивну реструктуризацію та Конвенції щодо транскордонних аспектів банкрутства. Це сприятиме покращенню ефективності та прозорості процедур, захисту прав кредиторів і відновленню платоспроможності підприємств. Водночас, ратифікація Конвенції потребує уважної оцінки її переваг та можливих недоліків для української економіки та правової системи. Цей процес є важливим кроком для підвищення привабливості України для іноземних інвестицій та її інтеграції до європейського простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 1 : А–Г. 1998. 669 с.
2. Перестюк І. Нормативно-правове забезпечення процедур банкрутства в Україні та її значення для соціально-економічного розвитку України. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2024-1.14>.
3. Яновицька А.В. Проблемні питання транскордонного банкрутства у кодексі України з процедур банкрутства / Яновицька А.В. // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Актуальні проблеми процедур банкрутства в Україні та міжнародний досвід врегулювання неплатоспроможності", 18 жовтня 2019 року / [відп. ред.: А. В'язовченко, Р. Ю. Ханик-Посполітак] ; Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія", Ф-т правн. наук, Нац. проф. спілка арбітражних керуючих України [та ін.]. - Київ : [б. в.], 2019. - С. 116-120.
4. European Convention on Certain International Aspects of Bankruptcy ETS No. 136, Istanbul, 05.06.1990. URL: <https://www.coe.int/ru/web/conventions/-/council-of-europe-european-convention-on-certain-international-aspects-of-bankruptcy-ets-no-136-translations>
5. Булижин І. Особливі правові механізми процедур банкрутства у країнах Європейського союзу. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Інноваційна система та інформаційні технології в сучасній науці»* (20 жовтня 2017 р., НДІ ПЗІР НАПрН України). URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/Bulyzhyn.pdf>.
6. Булижин І. Правове регулювання процедур банкрутства у країнах Європейського союзу. *Приватне та публічне право*. 2017. № 4/2017. С. 44–48. URL: http://www.pp-law.in.ua/archive/4_2017/11.pdf

7. Бірюков О. М. Банкрутство в контексті європейської інтеграції України. *Наукові записки. Том 53. Юридичні науки*. Київ: Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2006. С. 135–138.
8. Господарський процесуальний кодекс України : від 6 листопада 1991 р. № 1798-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
9. Кодекс України з процедур банкрутства : Кодекс України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>.
10. Куценко С. Як банкрутують підприємства в Україні. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/blog/stanislav_kutsenko/388576_yak_bankrutuyut_pidpriiemstva.html.
11. Смолів К. В. Принципи права неспроможності (банкрутства) в юридичній та судовій доктрині: постановка питання. *Юридичний науковий журнал*. 2022. № 6. С. 269–283. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/63>.
12. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про визнання та приведення до виконання іноземних арбітражних рішень, 1958. URL: https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Text-of-UN-Convention_New-York-1958-4.pdf.
13. United Nations Commission On International Trade Law. UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency (1997) / United Nations Commission On International Trade Law. 1997. URL: https://uncitral.un.org/en/texts/insolvency/modellaw/cross-border_insolvency.
14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_011.

15. Булижин І. В. Особливі правові механізми процедур банкрутства у країнах Європейського союзу. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/Bulyzhyn.pdf>.
16. Belgium collection profile. *Allianz Trade*. URL: https://www.allianz-trade.com/en_global/economic-research/collection-complexity/belgium.html.
17. Вербіцька М. Транскордонне банкрутство за законодавством України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 3 (7). С. 46–49.
18. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 31 (втратив чинність).
19. Ryzhenko I. M. SOME ISSUES OF CROSS-BORDER BANKRUPTCY IN UKRAINE. *South Ukrainian Law Journal*. 2023. № 4. С. 61–65. URL: <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.4.12>.
20. Панченко В. В. Транскордонні банкрутства в Україні: організаційно-правові питання. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 3. С. 56–60. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/264469/260640>.
21. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР (БВР)*. 1991. № 29. ст. 377.
22. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
23. Вербіцька М. В. Транскордонне банкрутство за законодавством України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Випуск 3 (7). URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18119/1/%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%B1%D1%96%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9C..pdf>.
24. Судді ВС розповіли про судову практику щодо виконання рішень іноземних судів та банкрутства з іноземним елементом. 2023. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1406147/>.

25. Постанова іменем України Верховного суду від 22.12.2021 р. у справі № 910/5107/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104291599>.

26. Постанова іменем України Верховного суду від 16.06.2023 р. у справі № 926/4889/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112145601>.

27. Панченко В. В. Організаційно-правові аспекти розгляду справ про транскордонні банкрутства з множинними провадженнями. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2022. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.25>.

28. Лазарева Н. Виникнення інституту неплатоспроможності суб'єктів господарювання та проблеми застосування законодавства про банкрутство під час кримінального провадження. *Молодий вчений*. 2017. №8(48). С. 364–368

29. Козирева В. Ліквідаційна процедура у справах про неспроможність: окремі питання категоріального апарату та підстави. *Юридичний вісник*. 2010. №1(14). С. 64-68

30. Васьковський О. Судові процедури у справах щодо платоспроможності та банкрутства юридичних осіб: сутність. *Право України*. 2021. № 7. С. 169–187
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2021_stat_Vaskovskyi.pdf.

31. Андрющенко К. А. Науково-теоретичні аспекти здійснення санації підприємства в системі державного регулювання ринкової економіки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/95>.

32. Філатов В. Шляхи ефективного застосування процедур банкрутства. *Юридична газета онлайн*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya/shlyahi-efektivnogo-zastosuvannya-procedur-bankrutstva.html>.

33. Куценко С. Як банкрутують підприємства в Україні. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/blog/stanislav_kutsenko/388576_yak_bankrutuyut_pidpriemstva.html.

34. Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) – селф-скринінгу. 2023. 308 с. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit_UA.pdf.

35. Удосконалення українського законодавства про банкрутство обговорили з німецькими експертами. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/udoskonalennya-ukrainskogo-zakonodavstva-pro-bankrutstvo-obgovorili-z-nimetskimi-ekspertami>.

36. Honcharenko O. Cross-Border Bankruptcy and the Principle of Legal Reciprocity. *Privat Law and Business*. 2023. No. 22. P. 170–177. URL: <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2023.22.21>.

37. Кравцова О. М. Банкрутство з точки зору адаптації до Євросоюзу: економічний аспект. *Economic annals-XXI*. 2013. № 3–4(2). С. 26–28. [http://jnas.nbu.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_3-4\(2\)_9.pdf](http://jnas.nbu.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_3-4(2)_9.pdf).

38. Риженко І. М. Деякі питання транскордонного банкрутства в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 4. С. 61–65. URL: <https://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2023/4/12.pdf>

39. Зятіна Д.В., Згама А.О. Окремі питання процедур внутрішнього та іноземного банкрутства в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. Серія ПРАВО. Вип.74: Ч. 1. С. 147–152. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/01/27.pdf>.